

به نام خدای مهربان

• برای دریافت
امتحان نهایی اخیر
این کد رو اسکن کن.

مقدمه

تقدیم به سجاد و صادق

که پک زندگیمون رو کامل کردن

بچه‌های دوست‌داشتنی انسانی، سلام!

حتماً تا حالا پک‌های بازی رو دیدید که توش همه چیز رو یکجا داره، از وسایل مورد نیاز بازی گرفته تا مدل‌های مختلف که میشه با این وسایل بازی کرد و نقشه‌ها و راهنماهای مختلف و قوانین ریز و درشتی که دوستنش برای موفقیت و لذت بردن بیشتر از اون بازی لازمه! واقعیت اینه که موفقیت در امتحان نهایی هم مثل یک بازی می‌مونه. با قطعی شدن تأثیر نمرات امتحان نهایی در قبولی دانشگاه (در برخی از درس‌ها) و حتی بیشتر شدن سهمش نسبت به کنکور، شما چه بخواید و چه نخواید وارد این بازی شدید و باید سربلند و پیروز از میدون خارج بشید! هر بازی قوانین خاص خودش رو داره و فقط و فقط کسی می‌تونه برنده بشه که این قوانین رو بلد باشه و بتونه نهایت استفاده رو از امکاناتش بکنه. **بیست‌پک** روان‌شناسی، فقط یک کتاب نیست، بلکه یک پک کامل از همه قوانین و فرمول‌ها و ابزارهایی که شما برای برنده شدن در بازی امتحان تشریحی درس روان‌شناسی بهش نیاز دارید.

اینو بدونید که آماده شدن بیست‌پک روان‌شناسی حاصل بیش از یک سال تلاش برای همه چیز تمام بودن است! پس با خیال راحت وارد این بازی بشید و شما هم تمام تلاشتون رو برای بیست گرفتن بکنید! بهتره که اول با جزئیات این پک جذاب آشنا بشید و بعد برید تو دل ماجرا:

۱. کتاب پرسؤال درسنامه: تو کتاب پرسؤال برای هر درس یک درسنامه کامل نوشتیم که در اصل مبتنی بر جملات کتابه ولی با زبان ساده و دسته‌بندی شده و راحت‌الفهم! خیالتون راحت باشه که تمام فعالیت‌ها و کادرهای سؤال رو عیناً در درسنامه قرار دادیم و پاسخش رو هم نوشتیم. سؤالات تشریحی: برای هر درس حدود ۱۴۰ سؤال تألیفی طرح کردیم که با این سؤالات شما مجموعاً یک بانک سؤال ۱۱۲۰ تایی برای کتاب روان‌شناسی در اختیار دارید. برای تسلط و یادگیری بهتر، هر درس رو به دو بخش تقسیم کردیم تا دسترسی راحت‌تری به موضوعات داشته باشید. در هر بخش سؤالات رو در سبک‌های متنوع از جمله «جای خالی»، «درست یا نادرست»، «کوتاه پاسخ»، «تشریحی» و... قرار دادیم. قسمت ویژه بانک سؤالمون اینه که در انتهای هر بخش درس یک سری سؤال سطح بالاتر، مفهومی‌تر و چالشی‌تر رو با عنوان سؤالات ۲۰ ساز با علامت **+۲۰** طرح کردیم با پاسخ دادن به این سؤالات دیگه امکان نداره که سؤالات سخت امتحان نهایی بتونند شمارو سوپرایز کنند. از پاسخنامه تشریحی سؤالات غافل نشید که خودش یه مرور پر نکته است و باعث میشه مطمئن بشید که تو امتحان چه چیزهایی رو باید بنویسید و چه چیزهایی رو ننویسید.

۲. کتاب کاربرگ امتحانی حتماً می‌دونید که درس خوندن خوب نصف ماجراس و اگه با آزمون دادن و محک زدن همراه نباشه، شما رو به هدف اصلی‌تون که ۲۰ شدن هست، نمی‌رسونه. تو این مجموعه، امتحانات زیادی رو کاملاً مطابق با سبک امتحان نهایی برگزار شده در سال ۱۴۰۳ (هم از نظر محتوا و هم چینش سؤالات) طرح کردیم و اون‌ها رو در قالب دفترچه‌های امتحان نهایی قرار دادیم که تا جای ممکن فضای آزمون براتون شبیه‌سازی بشه. آزمون‌ها شامل دو بخش میشن: آزمون‌های درس به درس: شاید باورتون نشه ولی ما حتی برای هر درس هم یک امتحان استاندارد طراحی کردیم که در طول سال بعد از خوندن هر درس خودتون رو محک بزنید و کم‌کم آزمون دادن براتون مثل آب خوردن بشه! آزمون‌های جامع: دو آزمون جامع نیم‌سال اول و چهار آزمون پایان سال براتون طرح کردیم که دیگه پک بیست شدنتون یه پک همه‌چی‌تموم باشه. این رو هم بدونید که پاسخنامه آزمون‌هامون سبک متفاوتی داره و توش کادرهای مختلفی با عنوان «نکته»، «حواستون باشه»، «یادآوری» و... داره که به شما کمک می‌کنه چندین پله بالاتر قرار بگیرید و چم و خم بازی امتحان نهایی دستتون بیاد.

۳. کتابچه خلاصه کپسولی خلاصه کپسولی ابزار جذاب و هیجان‌انگیز یکمون هست که در ساعت‌ها و دقائق حساس قبل از شروع بازی بهش احتیاج دارید. با این خلاصه کپسولی می‌تونید به سبک متفاوتی خیلی سریع کل مطالب رو مرور کنید! از اون جایی که مثال‌های کتاب درسی روان‌شناسی خیلی مهمه و معمولاً مورد توجه طراحان و مورد بی‌توجهی دانش‌آموزان قرار می‌گیره، ما تو خلاصه کپسولی‌مون تمام مثال‌های کتاب رو همراه با موضوع و نکته اصلیشون، در جدول‌هایی قرار دادیم که دیگه هیچ بهونه‌ای برای بیست نشدن نداشته باشید!

قدردانی آماده شدن این پک حاصل یک کار جمعی است و لازم است پس از سپاس از خدای متعال، از همه افرادی که در این مسیر همراه بودند، تشکر کنم:

از سرکار خانم زاهدی و جناب آقای ترکمن که در تألیف درسنامه همکاری کردند.

از جناب آقای امیر محمدبیگی، مدیر تألیف محترم که با نظارت و راهنمایی کمال‌گرایانه خود باعث شدند کتاب با بالاترین کیفیت آماده بشه.

از سرکار خانم مهشید بشیری، مسئول پروژه دقیق و منظم که پیگیری‌هاشون باعث به ثمر نشستن همه تلاش‌ها شد.

از سرکار خانم ثنا کاشیان، نگار کاتبی و سایر ویراستاران فنی و علمی و همچنین از همکاران کاربلد و بی‌نظیر واحد تولید کمال تشکر رو دارم.

خب دیگه وقتشه که با توکل کردن بر خدا که رسیدن به هر موفقیت و دستاوردی، جز با نیرو و توان او ممکن نیست، وارد میدون بازی بشید و با قدرت شروع کنید!

منتظر دیدن نمره بیست تک‌تک شما هستیم.

سیده ضحی سکاکی

فهرست

درس اول:

روانشناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

درسنامه	۶
نمونه سؤالات امتحانی	۱۳
پاسخنامه	۱۲۸

درس دوم:

روانشناسی رشد

درسنامه	۲۰
نمونه سؤالات امتحانی	۲۹
پاسخنامه	۱۳۲

درس سوم:

احساس، توجه، ادراک

درسنامه	۳۸
نمونه سؤالات امتحانی	۴۶
پاسخنامه	۱۳۷

درس چهارم:

حافظه و علل فراموشی

درسنامه	۵۳
نمونه سؤالات امتحانی	۶۱
پاسخنامه	۱۴۱

درس پنجم:

تفکر (۱) حل مسئله

درسنامه	۶۹
نمونه سؤالات امتحانی	۷۶
پاسخنامه	۱۴۵

درس ششم:

تفکر (۲) تصمیم‌گیری

درسنامه	۸۳
نمونه سؤالات امتحانی	۸۹
پاسخنامه	۱۴۹

درس هفتم:

انگیزه و نگرش

درسنامه	۹۶
نمونه سؤالات امتحانی	۱۰۵
پاسخنامه	۱۵۳

درس هشتم:

روانشناسی سلامت

درسنامه	۱۱۲
نمونه سؤالات امتحانی	۱۲۰
پاسخنامه	۱۵۷

بخش اول

درسنامه و سؤال

آزمون‌ها

شاید بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی مواجه شده باشند. آزمون‌ها ابزاری برای کتی ویژگی‌های روان‌شناختی هستند. (به تعریف عملیاتی متغیرها کمک می‌کنند.) ساخت آزمون‌ها بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند.

نکته: دو ویژگی مهم در آزمون‌ها:

- ۱ باید دقیقاً چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند.
- ۲ در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند.

حواستون باشه: ۱ استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود. ۲ متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در پژوهش‌های خود از افراد به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.

روش‌های مبتنی بر علم اعصاب

برخی دانشمندان برای مطالعه روان‌شناسی از شواهد به دست آمده از عملکرد مغز استفاده می‌کنند. این روش‌ها شامل استفاده از فیزیولوژی هم چون موارد زیر هستند:

- تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRI)
- نوار مغزی مغناطیسی (MEG)
- تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (TMS)

دانشمندان با استفاده از این فنون به مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند.

سؤالات امتحانی

بخش اول

از ابتدا تا «تعریف روان‌شناسی»

الف) درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

۱. منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت، روش‌های مشابه‌ای دارند که از آن‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌شود.
۲. دانشمندان در ارائه فرضیه‌های علمی، از قوه تخیل خود کمک می‌گیرند.
۳. برای پذیرش و تأیید یک فرضیه، اولین قدم این است که آن پاسخ‌ها را بر اساس مشاهدات تجربی بیازماییم.
۴. معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ است.
۵. وقتی همه اصول حافظه کنار هم بیایند، نظریه‌های فراموشی را شکل می‌دهند.
۶. روان‌شناسان در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف هستند و تحت تأثیر جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خود قرار نمی‌گیرند.
۷. همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در همین حال درستی وجود داشته باشد.
۸. پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، می‌توان به پیش‌بینی و کنترل کامل آن پدیده دست یافت.
۹. روش‌های علم تجربی، تنها در حیطه امور مشاهده‌پذیر، قابل اجرا و معتبر هستند.
۱۰. دانشمندان علوم تجربی به حیطه موضوعاتی که امکان مشاهده مستقیم و تجربی آن‌ها وجود ندارد، ورود پیدا نمی‌کنند و اظهار نظر نمی‌کنند.
۱۱. نمی‌توان درباره موجودات غیرقابل مشاهده، گزاره‌های معتبری را بیان کرد.
۱۲. تمام نظریات علمی و تجربی بر مبنای غیرتجربی تکیه دارند.
۱۳. ممکن است بدون هدف اقدامی صورت بگیرد، ولی نتیجه‌بخش نخواهد بود.
۱۴. دانشمندان با روش‌های تجربی، موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کنند.
۱۵. برخی از یافته‌های به دست آمده از روش علمی، شخصی هستند.
۱۶. تکرارپذیری در علوم مانند روان‌شناسی بسیار دشوار است.
۱۷. روش‌های تجربی و علمی نمی‌توانند پاسخ بسیاری از پرسش‌های بشر را بدهند.

ب جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۱۸. چهار منبع کسب آگاهی در عین برخورداری از ویژگی‌های خاص خود، می‌توانند جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند.
۱۹. علم تجربی از برای بررسی موضوع مورد نظر استفاده می‌کند.
۲۰. در علوم تجربی با کمک مشاهده و روش‌های مختلف، رابطه بین بررسی می‌شود.
۲۱. دانشمندان در بیشتر موارد با توجه به و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان فرضیه‌ها را ارائه می‌کنند.
۲۲. پژوهش‌های دانشمندان با آغاز می‌شود.
۲۳. فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن در تبدیل به قانون یا اصل می‌شوند.
۲۴. مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع را تشکیل می‌دهند.
۲۵. برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را براساس بیازماییم و نتیجه را با در علم تجربی مطابقت دهیم.
۲۶. چگونگی هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.
۲۷. دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف، و باشند.
۲۸. هر دانشمند زمانی که یک پدیده را می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.
۲۹. روش تجربی یکی از روش‌های کسب آگاهی و معرفت است که و رکن اساسی آن است.
۳۰. تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، است.
۳۱. وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را می‌گویند.
۳۲. آخرین مفهوم در تعریف روش علمی، است.
۳۳. در روش علمی با دو مفهوم و زیاد مواجه می‌شویم.
۳۴. در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در، باید متغیرهای مورد نظر را تعریف عملیاتی کنیم.
۳۵. هر دانشمند با می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند.

ج گزینه مناسب را انتخاب کنید.

۳۶. فردی در پاسخ به این سؤال که «آیا جهان نظم دارد؟» از مثال‌های مختلف استفاده می‌کند و می‌گوید «اگر کره زمین چند کیلومتر دورتر یا نزدیک‌تر به خورشید بود، امکان حیات در آن وجود نداشت؛ بنابراین حتماً جهان هستی نظم و انضباط دارد.» چنین فردی از کدام منبع کسب آگاهی استفاده کرده است؟
☐ (۱) استناد ☐ (۲) تجربه ☐ (۳) عقل ☐ (۴) شهود
۳۷. کدام عبارت درباره یکی از مفاهیم پرکاربرد در علم تجربی درست است؟
☐ (۱) نظریه، مجموعه‌ای منسجم از اصول علمی درباره چند موضوع مختلف است.
☐ (۲) قوانین یا اصول، حاصل تأیید و پذیرفته شدن فرضیه‌ها در مشاهدات تجربی متعدد است.
☐ (۳) معتبر بودن و پذیرفته شدن یک پاسخ در شرایط مختلف آزمایشی، به معنای درست بودن آن است.
☐ (۴) فرضیه، پاسخ اولیه به مسئله‌های علمی است که با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت یافته است.
۳۸. پیوستگی مراحل علم تجربی در کدام گزینه به درستی نشان داده شده است؟
☐ (۱) مسئله - فرضیه - نظریه - قانون
☐ (۲) فرضیه - مسئله - نظریه - اصل
☐ (۳) مسئله - فرضیه - قانون - نظریه
☐ (۴) فرضیه - مسئله - اصل - نظریه
۳۹. چه زمانی می‌توان تا حد زیادی به پیش‌بینی و کنترل یک پدیده دست یافت؟
☐ (۱) پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از پدیده
☐ (۲) پس از اندازه‌گیری دقیق پدیده با روش‌های تجربی
☐ (۳) پس از بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی پدیده
☐ (۴) پس از مطابقت دادن با یافته‌های مقبول علم تجربی
۴۰. شناسایی «مهم‌ترین علت شکست تحصیلی» به کدام مفهوم اشاره دارد؟
☐ (۱) تبیین ☐ (۲) توصیف ☐ (۳) کنترل ☐ (۴) پیش‌بینی
۴۱. اشتباه رایج برخی از دانشمندان علوم تجربی در مواجهه با امور نامحسوس چیست؟
☐ (۱) با استفاده از ابزارهای روش تجربی به بررسی این موضوعات می‌پردازند.
☐ (۲) موضع آن‌ها در مواجهه با موضوعات غیرقابل مشاهده «نمی‌دانم» است.
☐ (۳) برای کسب دانش درباره این موجودات از سایر منابع استفاده می‌کنند.
☐ (۴) تبیین‌های سایر منابع معرفتی درباره این موضوعات را نادرست معرفی می‌کنند.

(سراسری ۹۸)

۴۲. کدام عبارت درباره تعریف عملیاتی درست است؟

- (۱) ☐ باعث رسیدن به برداشت کاملاً یکسان از پدیده‌ها می‌شود.
(۲) ☐ موقعیت‌های ناشناخته را شناسایی می‌کند.
(۳) ☐ موجب رسیدن به یافته‌های مشابه با دیگران می‌شود.
(۴) ☐ باعث سهولت در اندازه‌گیری می‌شود.

۴۳. کدام گزینه جزء دلایل دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان در روان‌شناسی است؟

- (۱) ☐ رعایت مسائل اخلاقی و پیچیدگی پژوهش‌های انسانی
(۲) ☐ نبود روش‌های دقیق و قابل اندازه‌گیری برای موضوعات انسانی
(۳) ☐ پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین انسان
(۴) ☐ نبود تعریف عملیاتی دقیق از بسیاری از پدیده‌های انسانی

د وصل‌کردنی

۴۴. هر یک از موارد ستون راست با کدام‌یک از موارد ستون چپ مرتبط است؟ (دو مورد اضافی است.)

(الف) نقطه آغاز پژوهش‌های دانشمندان است.	☐	☐	(۱) حافظه
(ب) باید به شکل دقیق و شفاف تعریف شود.	☐	☐	(۲) توصیف
(ج) آگاهی حاصل از آن، مبتنی بر دریافت درونی است.	☐	☐	(۳) مسئله
(د) تفسیر محرک‌ها در آن نگهداری می‌شود.	☐	☐	(۴) متغیر
		☐	(۵) شهود
		☐	(۶) استناد

۴۵. عبارات سمت راست را به مفهوم مرتبط در سمت چپ وصل کنید. (دو مورد اضافی است.)

(الف) جریان رسیدن به هدف است.	☐	☐	(۱) روش علمی
(ب) مشاهده و تجربه، رکن اساسی آن است.	☐	☐	(۲) حافظه
(ج) لازمه شکل‌گیری تفکر است.	☐	☐	(۳) استدلال
(د) به معنای تبعیت از قواعد مشخص است.	☐	☐	(۴) فرایند
		☐	(۵) نظام‌دار بودن
		☐	(۶) هدفمندی

ه کلمه مناسب را از داخل پرانتز انتخاب کنید.

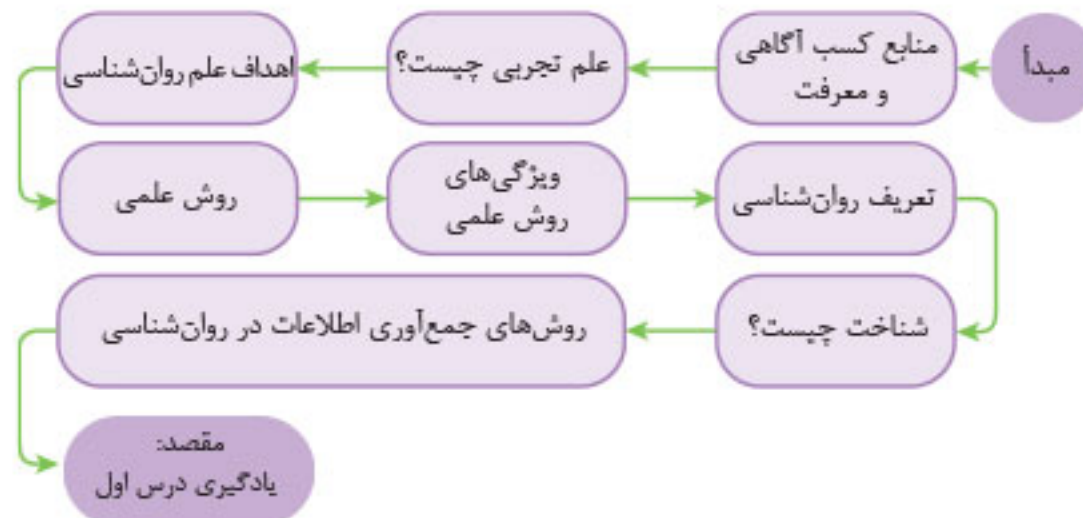
۴۶. چهار منبع کسب آگاهی و معرفت (تکمیل‌کننده - در مقابل) یکدیگر هستند.
۴۷. منظور از علم در کتاب، علم (تجربی - انسانی) است که یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است.
۴۸. دانشمندان پاسخ‌های اولیه و (کاملاً - تا حد ممکن) سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی می‌دهند که فرضیه نام دارد.
۴۹. فرضیه‌ها می‌توانند ضمن اینکه در پاسخ به یک سؤال می‌آیند، باعث (رد - طرح) سؤال‌های دیگر هم بشوند.
۵۰. مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره (یک موضوع - چند موضوع)، نظریه را تشکیل می‌دهند.
۵۱. فرضیه برای پذیرفته شدن یا رد شدن نیازمند (استدلال - آزمایش) است.
۵۲. هر دانشمند زمانی که یک پدیده را (توصیف - تبیین) می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.
۵۳. نمی‌توان درباره موضوعات غیرقابل مشاهده گزاره‌های (تجربی - معتبر) صادر کرد.
۵۴. با تغییر در مبانی غیرتجربی، فرضیات و نظریات مطرح‌شده در علم تجربی تغییر (خواهند کرد - نخواهند کرد).
۵۵. تمام نظریات علمی بر مبانی (تجربی - غیرتجربی) تکیه دارند.
۵۶. در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی (هدفمند - نظام‌دار) باشد.
۵۷. روان‌شناسان در (آزمایشگاه‌ها - آموزشگاه‌ها) پدیده‌ها را به‌دقت مطالعه می‌کنند.

و به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۵۸. منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت را نام ببرید.
۵۹. فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به چه چیزی تبدیل می‌شوند؟
۶۰. چرا پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، ممکن است روزی کنار گذاشته شود؟ (دو مورد)
۶۱. منظور از توصیف چیست؟
۶۲. روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی در توصیف پدیده‌ها، غالباً تحت تأثیر چه عواملی قرار می‌گیرند؟
۶۳. علم روان‌شناسی به ترتیب چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟

روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

راهنما

مشاوره: توی این درس قراره بفهمیم روان‌شناسی چیه. قبل از اون یه سری مقدمات رو با هم می‌خونیم؛ مثلاً اینکه منابع کسب آگاهی و معرفت چیه. علم تجربی چیه. ویژگی‌های روش علمی چیه و... بعد از اون می‌ریم سراغ شناخت و روش‌های جمع‌آوری اطلاعات. قراره از این درس توی نوبت اول ۵/۵ تا ۴/۵ نمره بیاوریم. اما توی نوبت دوم از درس ۱ تا ۴ کلاً ۱۰ نمره سوال میاد.

مقدمه

- قبل از تعریف علم روان‌شناسی چند پرسش مربوط به این علم را طرح می‌کنیم:
- چرا هنگام مطالعه، حواسمان مدام پرت می‌شود؟
 - چرا مطالعه با فاصله زمانی، بهتر از مطالعه بدون فاصله زمانی است؟
 - عوامل مؤثر بر فراموشی چیست؟
 - چرا یک فرد وقتی که در جمع قرار می‌گیرد متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند؟
 - افرادی که مکرر و بدون دلیل موجه تن به جراحی زیبایی می‌دهند، در زیبایی بدنشان نقص دارند یا تصور نادرستی از زیبایی دارند؟
 - تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد؟
- پاسخ علمی به پرسش‌های مطرح‌شده در قلمرو علم روان‌شناسی می‌گنجد.
- پاسخ دقیق** به چنین پرسش‌هایی دغدغه روان‌شناسان است.

فعالیت: اگر دلایل موفقیت بهترین جراحان مغزو اعصاب دنیا را بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که برتری و پیشرفت آن‌ها فقط به دانش تخصصی‌شان بر نمی‌گردد و عوامل روان‌شناختی و شخصیتی مثل اراده، پشتکار، مهارت برنامه‌ریزی، مدیریت زمان، انگیزه و... نیز در موفقیت آن‌ها نقش داشته است. (فعالیت ۱-۲ کتاب درسی)

منابع کسب آگاهی و معرفت

انسان‌ها در پاسخ به سؤال‌های خود و برای کسب معرفت از روش‌های گوناگونی استفاده می‌کنند، از طرفی هر یک از منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت، روش‌های خاص و متناسب با خود را داشته و از آن‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌شود.

۱ | استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین

در این روش به منابع دینی از جمله وحی، آیات الهی و سخن و عمل بزرگان دین استناد می‌شود.

۲ | شهود و دریافت درونی

در این روش از دریافت‌های درونی و کشف و شهود استفاده می‌شود که یک روش شخصی و غیرقابل تعمیم است.

۳ | عقل (روش‌های فلسفی و استدلال‌های منطقی)

در این روش با دلایل و استدلال‌های منطقی و روش‌های فلسفی به سؤالات پاسخ داده می‌شود.

۴ | تجربه (روش‌های علم تجربی)

در این روش از ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری استفاده می‌شود.

نکته نهایی: نباید این چهار منبع را در مقابل یکدیگر قلمداد نمود، بلکه آن‌ها چهار منبع مختلف برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی و خلقت هستند و می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند.

علم تجربی چیست؟

علم تجربی یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است که از روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری برای بررسی موضوع مورد مطالعه استفاده می‌کنند. در علوم تجربی با کمک مشاهده و روش‌های مختلف، رابطه بین پدیده‌های طبیعی بررسی می‌شود. در علم تجربی چهار مفهوم مذکور در نمودار زیر، کاربرد فراوانی دارد.

مسئله

پژوهش‌های دانشمندان با «طرح مسئله» شروع می‌شود.

فرضیه

دانشمندان با توجه به ۱) دانش و تجربه‌های قبلی و ۲) با استفاده از قوه تخیلشان سعی می‌کنند پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند که به این قبیل پاسخ‌ها «فرضیه» می‌گویند.

حواستون باشه: فرضیه‌ها می‌توانند ضمن اینکه در پاسخ به یک سؤال بیایند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند، یعنی رابطه مسئله و فرضیه دوسویه است.

اصل یا قانون

فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.

نکته نهایی: ۱) برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه شده به مسئله علمی و تأیید فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را براساس اطلاعات و داده‌های تجربی بیازماییم و نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم. در صورت:

مطابقت پاسخ با یافته‌ها → تأیید و پذیرفته شدن پاسخ ارائه شده → تبدیل شدن به قانون یا اصل
عدم مطابقت پاسخ با یافته‌ها → رد پاسخ ارائه شده

۲) پاسخی که اکنون مورد قبول است، به دو دلیل امکان رد شدن دارد:

الف) آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی
ب) تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان

توجه: معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست.

نظریه

مجموعه منسجمی از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع «نظریه» را تشکیل می‌دهند.

علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟

در روان‌شناسی ما به دنبال چهار هدف هستیم:

- توصیف
- تبیین
- پیش‌بینی
- کنترل

توصیف

تعریف: بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی مفهوم و موضوعی است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم.

مثال: حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطرات گذشته

نکته: چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.

در توصیف دو شرط باید رعایت شود: ۱) دقیق بودن ۲) بی‌طرف بودن

توجه: روان‌شناسان با وجود تلاش برای دقیق و بی‌طرف بودن توصیف پدیده‌ها، همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر این عوامل

قرار می‌گیرند: ۱) پیش‌فرض‌ها ۲) نظریات پذیرفته‌شده در هر علم ۳) ارزش‌ها ۴) جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش این امر بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.

تبیین

تعریف: به بیان چرایی و علل اتفاق افتادن یک پدیده می‌پردازد.

مثال: تکرار به موقع خاطرات موجب تحکیم حافظه می‌شود.

پیش‌بینی

تعریف: بیان احتمال وقوع یک پدیده در موقعیت‌های دیگر

کنترل

تعریف: بیان روش‌هایی برای تغییر دادن پدیده

نکته نهایی: ۱) علت دشواری پیش‌بینی و کنترل در روان‌شناسی، پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف است.

۲) علت دشواری توصیف و تبیین در روان‌شناسی این است که انسان دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده جسمانی و غیرجسمانی است.

فعالیت: ۱) به این دو جمله توجه کنید و بگویید کدام توصیف و کدام تبیین است. چرا؟

- حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطرات گذشته

- تکرار به موقع خاطرات موجب تحکیم حافظه می‌شود.

۲) به مثال‌های زیر توجه کنید و بگویید تبیین کدام یک آسان‌تر است. چرا؟

- گرما باعث انبساط فلز می‌شود.

- امید به آینده، انگیزه پیشرفت را افزایش می‌دهد.

(فعالیت ۱-۴ کتاب درسی)

پاسخ: ۱) - چیستی حافظه را توضیح داده، پس توصیف است.

- یکی از عوامل مؤثر در حافظه (چرایی) را توضیح داده، پس تبیین است.

۲) تبیین انبساط فلز آسان‌تر است، چراکه دلیل مشخص و ثابتی دارد، ولی پدیده‌های روان‌شناختی مثل انگیزه پیشرفت تحت تأثیر دلایل متعددی هستند که نمی‌توان به راحتی آن‌ها را مشخص کرد.

روش علمی

روش علمی (یا همان روش تجربی) یکی از روش‌های کسب آگاهی و معرفت است که مشاهده و تجربه، دو رکن اساسی آن است.

نکته نهایی: روش‌های ارائه‌شده در علم تجربی تنها در حیطه امور مشاهده‌پذیر قابل اجرا و معتبر هستند.

سؤال: مریم در یکی از کتاب‌های درسی با این مفهوم مهم مواجه شده است که «جهان دارای نظم است». او برای فهم این جمله مدتی است یکی از کتاب‌های شگفت‌انگیز دربارهٔ کهکشان‌ها و منظومهٔ شمسی را مطالعه می‌کند. بعد از مطالعه به این نتیجه رسیده است که امکان ندارد اجزای منظومهٔ شمسی بدون قاعده در فضا قرار گیرند. مریم با استفاده از کدام یک از منابع شناخت به دانش جدید رسیده است؟

جواب: از روش علمی استفاده کرده است، زیرا به یافته‌هایی مراجعه کرده که از طریق روش‌های دقیق و قابل اندازه‌گیری در مورد منظومهٔ شمسی به دست آمده‌اند.

تعریف روش علمی

فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین

عناصر تعریف روش علمی

۱. **فرایند:** به جریان یک عمل اشاره دارد. وقتی از مبدأ به سوی مقصدی در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را فرایند گویند.
۲. **جست‌وجو:** در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، هدفمند باشد.
۳. **نظام‌دار بودن:** روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود. رعایت این ویژگی مهم‌ترین تفاوت افراد عادی با دانشمندان است.
۴. **موقعیت نامعین:** دانشمندان با طرح مسئله، موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کنند و سپس با روش‌های تجربی به ابهام‌زدایی و روشن‌سازی این موقعیت‌ها می‌پردازند.

نکته: فرایند روشن‌سازی موقعیت نامعین به نور در شب تاریک تشبیه می‌شود، هرچه بر شدت نور افزوده شود، از مقدار تاریکی کاسته می‌شود.

ویژگی‌های روش علمی

روش علمی دارای دو ویژگی است:

۱. تعریف عملیاتی
۲. تکرارپذیری

قبل از تعریف و شناخت این دو مفهوم باید با واژهٔ متغیر آشنا شویم.

توجه: در روش علمی با دو مفهوم متغیر و تعریف عملیاتی زیاد مواجه می‌شویم.

تعریف متغیر

در یک آزمایش تجربی «متغیر» هر چیزی است که تغییر می‌کند.

مثال: در پژوهش بررسی ارتباط نمرات درس یک دانش‌آموز با میزان استراحت شبانه‌روزی وی، نمره و میزان استراحت که قابل تغییر هستند، متغیرهای پژوهش محسوب می‌شوند.

تعریف عملیاتی

در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها باید متغیر مورد نظر به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری تعریف شوند که به این تعریف، تعریف عملیاتی گفته می‌شود.

نمودار ویژگی‌های روش علمی

نکته نهایی: هدف تعریف عملیاتی این است که متغیر را به شکل کمی (عددی) بیان کند، به گونه‌ای که همهٔ افراد با مطالعهٔ آن به برداشت یکسان یا تقریباً یکسانی از متغیر یا به عبارت دیگر به مفهوم مشترک از یک پدیده برسند.

سؤال: به نظر شما تعریف عملیاتی کدام یک از واژگان زیر سخت‌تر است؟ چرا؟

«جرم، اتم، اضطراب، پیشرفت تحصیلی، کلسترول، تصمیم‌گیری، سوخت‌وساز، استدلال، قضاوت، هورمون»

جواب: اضطراب، پیشرفت تحصیلی، تصمیم‌گیری، استدلال و قضاوت، زیرا متغیرهای روان‌شناختی هستند، یعنی به انسان مربوط می‌شوند و عوامل متعددی در ایجاد آن‌ها نقش دارند؛ در نتیجه نمی‌توان به برداشت یکسانی از آن‌ها رسید. ضمناً اندازه‌گیری آن‌ها کار دشواری است.

تکرارپذیری

یافته‌های به‌دست‌آمده از روش علمی، شخصی نیستند، بلکه هر دانشمند با رعایت ضوابط علمی، می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند.
دلایل دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان در روان‌شناسی:

- ۱ پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان
- ۲ رعایت مسائل اخلاقی
- ۳ تأثیر ارزش‌ها در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی

★ **توجه:** این سه مورد باعث می‌شود روش‌های تجربی و علمی همواره با محدودیت‌هایی در تبیین پدیده‌های انسانی مواجه باشند و نتوانند به بسیاری از پرسش‌های بشر پاسخ دهند.

تعریف روان‌شناسی

🗨 **نکته:** به دلیل تغییرات در توصیف و تبیین‌های موجود در علم، در بین روان‌شناسان تعریف واحدی برای روان‌شناسی وجود ندارد.

دلایل تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در علم

- تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم
- گذشت زمان
- تغییر در نیازهای فرهنگی، اجتماعی و زیستی
- افزایش اطلاعات در هر علم

یکی از جامع‌ترین تعریف‌های روان‌شناسی

🗨 **تعریف:** علم مطالعه رفتار و فرایند ذهنی (شناخت)

عناصر تعریف روان‌شناسی

۱ رفتار

🗨 **تعریف:** به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار «رفتار» می‌گویند.

📌 **مثال:** حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوانات، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و...

👉 **حواستون باشه:** مطالعه رفتار محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی بین انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.

۲ فرایندهای ذهنی

🗨 **تعریف:** اموری هستند که به شکل مستقیم قابل مشاهده نیستند و آن‌ها را به واسطه آثار و کارکردهای قابل مشاهده‌شان مورد مطالعه تجربی قرار می‌دهیم.
📌 **مثال:** شما بیست اسلاید به دوستان نشان می‌دهید. بعد از ارائه همه اسلایدها از او می‌خواهید تا با دیدن تصادفی اسلایدها، اسلاید هفتم و هشتم را به شما نشان بدهد. در این مثال پاسخ موفقیت‌آمیز او نشان‌دهنده عملکرد مناسب حافظه است.

🗨 **نکته:** ۱ امروزه از فرایندهای ذهنی با واژه «شناخت» تعبیر می‌شود.

۲ رفتار به صورت مستقیم قابل مشاهده است، ولی فرایندهای ذهنی، به صورت غیرمستقیم قابل مشاهده هستند.

✎ **فعالیت:** به مثال‌های زیر توجه کنید و بگویید کدام یک از آن‌ها به صورت مستقیم (رفتار) و غیرمستقیم (شناخت) قابل مشاهده است:

- ۱ حسین با دیدن دوستش به سمت او می‌رود.
- ۲ فاطمه با نگاه به آینده، به رشته تحصیلی دانشگاهی‌اش می‌اندیشد.
- ۳ کودکان حرکت مادران را با چشم ردیابی می‌کنند.
- ۴ تصاویر زیبای معابر شهری، احساس خوشایندی به شهروندان می‌دهد. فعالیت

(فعالیت ۱-۶ کتاب درسی)

پاسخ ۱ رفتار ۲ شناخت ۳ رفتار ۴ شناخت

شناخت چیست؟

ما در این بخش به صورت سلسله‌مراتبی شناخت را تعریف می‌کنیم.
محیط ما لبریز از محرک‌های محیطی مختلف است. این محرک‌ها گیرنده‌های حسی همچون گوش و چشم را تحریک می‌کنند که به نتیجه آن احساس می‌گوییم. احساس مقدمه شناخت است و جزء فرایندهای شناختی محسوب نمی‌شود.

احساس

تعریف: به فرایند تحریک گیرنده‌های حسی توسط محرک محیطی، احساس گفته می‌شود.

مثال: پخش صدا از بلندگوی مدرسه و شنیده شدن آن توسط گیرنده‌های شنوایی

توجه

تعریف: به انتخاب یک یا چند محرک احساس شده، توجه گفته می‌شود.

مثال: توجه کردن به صدای بلندگو از بین صداهای مختلف در حیاط مدرسه

ادراک

تعریف: به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود.

مثال: فهمیدن اینکه صدای شنیده شده صدای ناظم است.

حافظه

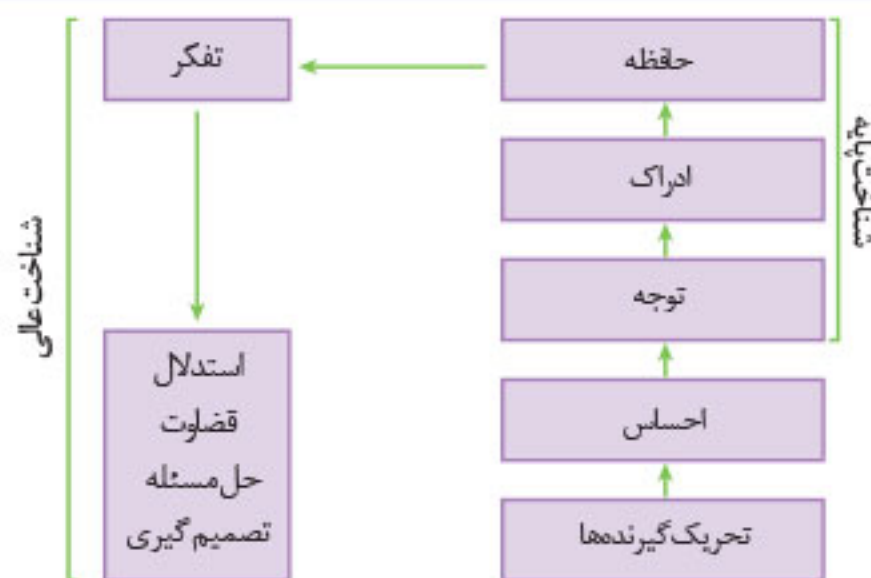
تعریف: محفظه نگهداری تفسیرها و دریافت‌های خود را **حافظه** می‌گوییم.

مثال: به خاطر سپردن صدای ناظم و صحبت‌های او

تفکر

تعریف: فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه را **تفکر** می‌گوییم.

نکته نهایی: تفکر شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

چگونگی شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت

حواستون باشه: شناخت از مرحله توجه شروع می‌شود و احساس جزء مراحل شناخت نیست.

سؤال: با توجه به مراحل شکل‌گیری شناخت، تفکر به چه چیزی نیاز دارد؟ آیا فردی که حافظه قوی دارد، متفکر است؟

جواب: تفکر نیاز به توجه، ادراک و حافظه دارد و تا وقتی اطلاعات حافظه وجود نداشته باشد، وسیله‌ای برای تفکر نداریم.

خیر، متفکر نیست، چون فردی که حافظه قوی دارد، لزوماً از حافظه خود برای تفکر کردن استفاده نمی‌کند و کارکرد شناختی او ممکن است در حد حفظ کردن اطلاعات باقی بماند.

نکاتی در مورد فرایندهای شناختی

- فرایند توجه تا تصمیم‌گیری، شناخت نامیده می‌شود.
- شناخت دو سطح دارد: شناخت پایه و شناخت عالی
- شناخت پایه به ترتیب شامل توجه، ادراک و حافظه است.
- شناخت عالی شامل تفکر یعنی استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.
- هرچه از شناخت پایه به سوی شناخت عالی می‌رویم، عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.
- حل مسئله و تصمیم‌گیری عالی‌ترین مرتبه شناخت هستند.

انواع پردازش

پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است و به دو نوع انجام می‌شود:

- ادراکی:** صرفاً بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری محرک تکیه دارد.
- مفهومی:** علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد.

- نکته: ۱** هرچه پردازش ما مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل گرفته، پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود.
- ۲** پردازش ادراکی بیشتر در کودکان است. (در درس دوم در این مورد بیشتر صحبت می‌شود.)

فعالیت: موقعیت زیر را مطالعه و نوع پردازش آن را مشخص کنید.

سارا ۵ ساله و سپیده ۱۷ ساله با هم خواهند و به همراه مادرشان برای خرید لباس به فروشگاه رفته‌اند. سارا با دیدن لباسی قرمز، بر خرید آن اصرار دارد. برخلاف سارا، سپیده لباس را از نظر نرمی، کیفیت، دوام و قیمت بررسی می‌کند و سپس تصمیم به خرید می‌گیرد.

کدام تصمیم‌گیری کارآمدتر است؟ چرا؟

(فعالیت ۱-۷ کتاب درسی)

پاسخ: در این مثال سارا چون کودک است، فقط بر اساس ویژگی‌های ظاهری (رنگ قرمز لباس) تصمیم می‌گیرد و پردازش او ادراکی است، ولی سپیده ۱۷ ساله است و علاوه بر ویژگی‌های ظاهری، کیفیت، دوام و قیمت را هم در نظر می‌گیرد و پردازش مفهومی دارد؛ بنابراین پردازش سپیده مفهومی و تصمیم‌گیری او کارآمدتر و پایدارتر است.

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

اطلاعات در علم روان‌شناسی با کمک روش‌های مختلفی جمع‌آوری می‌شود.

- مشاهده
- پرسش‌نامه
- مصاحبه
- آزمون
- روش‌های مبتنی بر علم اعصاب

مشاهده

- یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و توصیف موضوعات مختلف است.
- بسیاری از محققین با مشاهده، رفتار حیوانات و آدمیان را مطالعه می‌کنند.
- مثال: ۱** مطالعه رفتار نوع‌دوستانه در حیوانات
- ۲** مشاهده و توصیف جزئیات الگوهای حرکتی با فیلم‌برداری از نوزادان

- نکته نهایی: ۱** مشاهده علاوه بر محیط طبیعی، در محیط آزمایشگاهی هم صورت می‌گیرد.
- ۲** مشاهده دو شرط اساسی دارد: ۱) ثبت دقیق اطلاعات ۲) دوری از تعصب یا پیش‌داوری‌ها تا جای ممکن

پرسش‌نامه

- اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه کسب کرد.
- محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد.
- پرسش‌نامه به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.
- پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشند.

مصاحبه

- در شرایطی که نمی‌توان از طریق مشاهده یا پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده اطلاعات را دریافت کرد، از روش مصاحبه استفاده می‌شود.
- محقق در ضمن گفت‌وگو و بر اساس پاسخ‌های دریافت‌کرده، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند.

نکته: مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.

برای بررسی فرضیه باید آن را مورد مشاهده و آزمایش قرار دهیم و با یافته‌های مقبول در روان‌شناسی مطابقت دهیم: مثلاً ابتدا براساس یک آزمون هوش دانش‌آموزان با هوش بالاتر از متوسط و پایین‌تر از متوسط را مشخص کنیم، سپس مهارت حل مسئله آن‌ها را هم از طریق یک آزمون یا مشاهده مستقیم در شرایط آزمایشگاهی با یکدیگر مقایسه کنیم. چنان‌چه مهارت حل مسئله در کودکان باهوش بهتر باشد و این موضوع در آزمایشات مختلف تأیید شود، می‌توان نتیجه گرفت که هوش باعث ارتقای پیشرفت تحصیلی می‌شود و این موضوع تبدیل به یک قانون یا اصل می‌شود.

اگر همین فرایند در مورد موضوعات دیگر مربوط به هوش انجام شود: مثلاً اگر ارتباط هوش با متغیرهای دیگر مثل پیشرفت تحصیلی، استعداد، مهارت تصمیم‌گیری، توانایی‌های کلامی و... بررسی شود و قوانین دیگری هم به‌دست بیایند، از کنار هم قرار دادن این قوانین، می‌توان به «نظریه» دست یافت.

۹۰. توصیف: بیش‌فعالی یک اختلال دوران کودکی است که ویژگی اصلی آن، فعالیت و تحرک بیش از حد و غیرقابل کنترل است.

تبیین: یکی از عوامل مؤثر در بروز بیش‌فعالی، مصرف داروهای شیمیایی در دوران بارداری است.

پیش‌بینی: با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی در سه سال اول زندگی، می‌توان ابتدا به بیش‌فعالی در دوران مدرسه را پیش‌بینی کرد.

کنترل: با کمک تکنیک‌های آرام‌سازی می‌توان بیش‌فعالی را کاهش داد.

۹۱. درست

۹۲. نادرست: مطالعه رفتار محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.

۹۳. نادرست: فرایندهای ذهنی را به واسطه آثار و کارکردهای قابل مشاهده آن‌ها، مورد مطالعه تجربی قرار می‌دهیم.

۹۴. درست

۹۵. نادرست: فرایند توجه تا تصمیم‌گیری، شناخت نامیده می‌شود.

۹۶. نادرست: عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود، نه مفهومی‌تر.

۹۷. نادرست: مشاهده یکی از روش‌های توصیف اطلاعات است، نه تبیین.

۹۸. درست

۱۰۰. نادرست: استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد.

۱۰۱. رفتار

۱۰۲. شناخت

۱۰۳. توجه

۱۰۴. استنباط‌های زیادی

۱۰۵. تفسیر - معنابخشی

۱۰۶. شناخت پایه

۱۰۷. ویژگی‌های حسی

۱۰۸. مفهومی‌تر

۱۱۶. گزینه «۴»: به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، «رفتار» گفته می‌شود. حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوانات، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و بسیاری حرکات دیگر، نمونه‌هایی از رفتار هستند، اما به خاطر آوردن (حافظه) جزء فرایندهای ذهنی است که به‌صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند.

۱۱۷. گزینه «۳»: ردیابی کردن یک فرد با چشم به‌صورت مستقیم قابل مشاهده است، یعنی ما به‌عنوان یک فرد بیرونی می‌توانیم ببینیم که یک کودک مادرش را با حرکات چشمش دنبال می‌کند: بنابراین این یک رفتار است.

۸۵. در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای مورد نظر به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری تعریف شوند. به چنین تعریفی، تعریف عملیاتی می‌گویند. تعریف عملیاتی باید به‌گونه‌ای باشد که همه افراد با مطالعه آن به برداشت یکسان یا تقریباً یکسانی برسند: مثلاً در مورد هوش، فردی ممکن است کسی را که بذله‌گو است، باهوش تلقی کند، فرد دیگر کسی را که استعداد خاصی در نقاشی دارد، باهوش بداند یا فردی را که به زیبایی سخن می‌گوید، باهوش بنامد. در این حالت و برای رسیدن به مفهومی مشترک از هوش، از تعریف عملیاتی در آزمایش‌ها استفاده می‌شود. در این مورد می‌توان گفت هوش، عبارت است از: قدرت سازگاری با محیط و به عبارت دقیق‌تر منظور از هوش، عددی است که با اجرای آزمون سازگاری به دست می‌آید.

۸۶. یکی از ویژگی‌های روش علمی، تکرارپذیری است. یافته‌های به‌دست‌آمده از روش علمی شخصی نیست، بلکه هر دانشمند با رعایت ضوابط علمی می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند. به همین دلیل اگرچه ممکن است بسیاری از انسان‌ها با روش‌هایی منحصر به فرد مسائلی را حل کنند، اما اگر پاسخ آن‌ها به وسیله دیگران قابل تکرار نباشد، در مجموعه روش علمی قرار نمی‌گیرد.

۸۷. «آیا کودکان تک‌فرزند در معرض آسیب‌های روانی بیشتری قرار دارند؟» شهود و دریافت درونی: من همیشه از تک‌فرزند بودن در دوران کودکی خودم رنج می‌بردم و احساس تنهایی می‌کردم و توصیه‌ام به داشتن خواهر و برادر است. استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین: از آنجایی که پیامبر اکرم (ص) تأکید بر فرزندآوری داشتند، پس حتماً در این موضوع منافعی وجود دارد.

تجربه: مقایسه تعداد زیادی از کودکان تک‌فرزند و چندفرزند نشان می‌دهد که داشتن خواهر و برادر منجر به رشد قابل توجه مهارت‌های هیجانی و اجتماعی می‌شود.

عقل: هر جایی که افراد احساس کنند تک هستند، خودمحوری بیشتری پیدا می‌کند: بنابراین کودکان تک‌فرزند قاعده‌تاً بیشتر دچار آسیب‌های روانی مثل خودمحوری می‌شوند.

۸۸. الف متغیرهای اصلی یک پژوهش، متغیرهایی هستند که محقق به دنبال بررسی رابطه آن‌ها است. در اینجا محقق به دنبال بررسی رابطه «میزان استفاده از فضای مجازی» با «پیشرفت تحصیلی» است، پس این دو متغیرهای اصلی هستند. ضمناً متغیرهای پژوهش، ویژگی‌هایی است که بین افراد شرکت‌کننده در آن پژوهش متفاوت است: بنابراین در این پژوهش آنچه بین افراد مختلف تغییر می‌کند، «مقدار استفاده از فضای مجازی» و «میزان پیشرفت تحصیلی» هستند.

ب تعریف عملیاتی باید متغیر مورد نظر را به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری بیان کند.

استفاده از فضای مجازی: تعداد ساعت‌هایی که فرد به‌طور میانگین در فضاهای مجازی از جمله تلگرام، واتساپ، اینستاگرام و... می‌گذراند و این تعداد ساعت از طریق دریافت گزارش روزانه به وسیله خود فرد به دست می‌آید.

پیشرفت تحصیلی: میانگین معدل دانشجویان در دو ترم متوالی

ج اگر سایر دانشمندان در شرایط مختلف آزمایشی به نتایج مشابهی با نتیجه آزمایش این محقق برسند، تکرارپذیری محقق شده است.

۸۹. ابتدا باید یک مسئله مطرح کنیم «آیا دانش‌آموزانی که هوش ریاضی بالاتری دارند، در مهارت حل مسئله هم بهتر عمل می‌کنند؟»

سپس براساس دانش و تجربه قبلی و قوه تخیل خود یک پاسخ اولیه ارائه می‌کنیم که به آن فرضیه گفته می‌شود: «برخورداری از هوش ریاضی، مهارت حل مسئله را ارتقا می‌دهد».

۱۲۸. توصیف ۱۳۰. در ضمن

۱۲۹. مستقیم ۱۳۱. ساخت

۱۳۲. تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم

۱۳۳. از طریق آثار و کارکردهای قابل مشاهده آن‌ها

۱۳۴. توجه، ادراک و حافظه

۱۳۵. تفکر که شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

۱۳۶. در صورتی که پردازش مفهومی باشد.

۱۳۷. حل مسئله و تصمیم‌گیری

۱۳۸. فرایند ذهنی یا شناخت

۱۳۹. علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت‌تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد.

۱۴۰. مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.

۱۴۱. باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود.

۱۴۲. در ضمن گفت‌وگو و بر اساس پاسخ‌های دریافت‌کرده، پرسش بعدی خود را معلوم می‌کند.

۱۴۳. دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز

۱۴۴. گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی، اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم، باعث تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم می‌شود. این امر گاهی باعث می‌شود که در برخی مسائل علمی یا حتی تعریف یک علم، نتوان به یک نظریه واحد یا دیدگاهی منسجم رسید.

۱۴۵. روان‌شناسی علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت) است.

به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، «رفتار» گفته می‌شود. حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوانات، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و بسیاری حرکات دیگر، نمونه‌هایی از رفتار هستند. مطالعه رفتار محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.

فرایندهای ذهنی از اموری هستند که به شکل مستقیم قابل مشاهده نیستند، به همین دلیل فرایندهای ذهنی را به واسطه آثار و کارکردهای قابل مشاهده آن‌ها، مورد مطالعه تجربی قرار می‌دهیم. حافظه، قضاوت کردن، دلیل آوردن و برنامه‌ریزی کردن، نمونه‌هایی از فرایندهای ذهنی هستند.

۱۴۶. محیط ما لبریز از محرک‌های مختلف است. این محرک‌ها گیرنده‌های حسی همچون گوش و چشم را تحریک می‌کنند که به نتیجه آن احساس می‌گویند. پس از آن به کمک توجه، یک یا چند محرک احساس‌شده را انتخاب می‌کنیم، سپس محرک انتخاب‌شده را تعبیر و تفسیر می‌کنیم. به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود، مثل اینکه آنچه الان در مقابل خود احساس می‌کنم، یک کتاب یا خودکار است. در مرحله بعد، تفسیرهای خود را در محفظه‌ای نگهداری می‌کنیم که به آن حافظه می‌گویند. انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در حافظه، استنباط‌های زیادی داشته باشند و به مراتب بالاتر شناخت دست یابند. فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، تفکر نام دارد. تفکر شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

۱۴۷. شناخت پایه شامل توجه، ادراک و حافظه است.

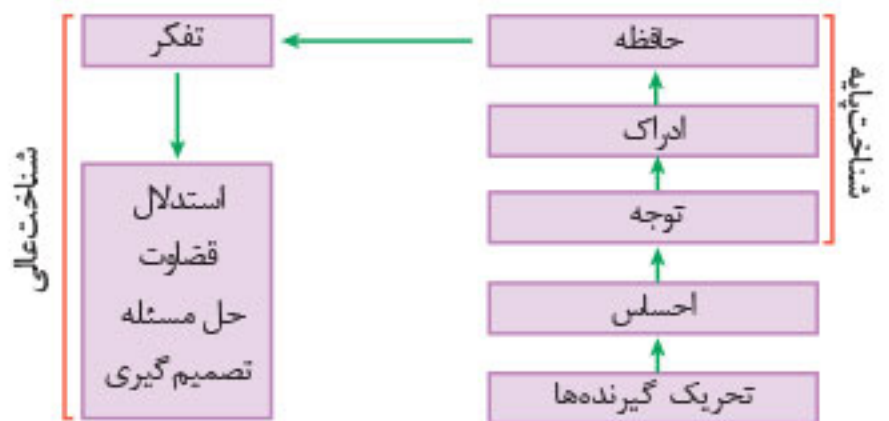
توجه: انتخاب یک یا چند محرک احساس‌شده

ادراک: تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی

حافظه: نگهداری تفسیر محرک‌های انتخابی در محفظه حافظه

شناخت عالی همان تفکر است که شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است. به فرایند استفاده از اطلاعات خام موجود در حافظه، تفکر می‌گویند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ حرکت کردن به سمت دوست به صورت مستقیم قابل مشاهده است: رفتار ۲ اندیشیدن به رشته تحصیلی یک فرایند درونی است که قابل مشاهده مستقیم نیست: شناخت ۳ احساس خوشایند یک فرایند درونی است که قابل مشاهده مستقیم نیست: شناخت
۱۱۸. گزینه «۲»

چگونگی شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت

احساس (مقدمه شناخت) - توجه - ادراک - حافظه (شناخت پایه) - تفکر شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری (شناخت عالی)

۱۱۹. گزینه «۳»: به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود، مثل اینکه می‌فهمیم آنچه در مقابل خود احساس می‌کنیم، یک خودکار است.

۱۲۰. گزینه «۳»: سارا و سپیده هر دو در حال تصمیم‌گیری هستند که جزء شناخت عالی است. تفاوت آن‌ها در نوع پردازش است. سارا پردازش ادراکی دارد، زیرا صرفاً بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه، رنگ و... تکیه کرده، در حالی که سپیده پردازش مفهومی دارد، زیرا علاوه بر ویژگی‌های ظاهری، به ویژگی‌های کیفی نیز توجه کرده است. تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش مفهومی (سپیده)، پایدارتر و کارآمدتر از تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش ادراکی (سارا) است.

۱۲۱. گزینه «۱»: یافتن بهترین راه‌حل برای رسیدن به هدف، تعریف حل مسئله است. حل مسئله‌ای که مبتنی بر پردازش مفهومی باشد، پایدارتر و کارآمدتر است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ پردازش مفهومی علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت‌تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد.

۳ توجه پایین‌ترین مرتبه از شناخت پایه است. ضمناً پردازش ادراکی در همه مراتب شناخت می‌تواند وجود داشته باشد.

۴ انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند.

۱۲۲. گزینه «۴»: بسیاری از محققان با مشاهده رفتار حیوانات و آدمیان را مطالعه می‌کنند؛ مثلاً با مشاهده دقیق رفتار حیوانات می‌توانیم رفتار نوع‌دوستانه در آن‌ها را مطالعه کنیم یا با فیلم‌برداری از نوزادان، می‌توان جزئیات الگوهای حرکتی آنان را مشاهده و توصیف کرد.

۱۲۳. گزینه «۱»: پرسش‌نامه باید دقیق و معتبر باشد و به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ مصاحبه ۳ آزمون ۴ مشاهده

۱۲۴. الف پرسش‌نامه / ب مشاهده / ج پرسش‌نامه / د آزمون / ه مصاحبه

۱۲۵. الف پردازش / ب توجه / ج تفکر / د ادراک

۱۲۶. انتخاب ۱۲۷. حافظه

۱۴۸. پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است. انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند.

هرگاه پردازش صرفاً بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری محرک تکیه داشته باشد، پردازش ادراکی است.

پردازشی که علاوه بر ویژگی‌های حسی تحت‌تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد، پردازش مفهومی است.

۱۴۹. ۱) اطلاعات به شکل دقیق ثبت شوند. ۲) تا جای ممکن از تعصب یا پیش‌داوری‌ها دوری کرد.

۱۵۰. وقتی برخی موضوعات را نمی‌توان به‌صورت مستقیم مشاهده نمود یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد.

۱۵۱. اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد. در این حالت محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. پرسش‌نامه‌ها باید ۱) دقیق و معتبر باشند. ۲) به‌صورت‌های مختلف نمره‌گذاری شوند.

۱۵۲. ۱) آزمون‌ها باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند. ۲) آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا، باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند.

۱۵۳. در این روش با استفاده از فنونی همچون تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRI)، نوار مغزی مغناطیسی (MEG)، تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (TMS)، به مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند.

۱۵۴. حالات روانی نوجوان از جمله غم، خشم، سوگم، ناامیدی و... حالات درونی‌ای هستند که نمی‌توان آن‌ها را به‌طور مستقیم مشاهده کرد، پس روش مشاهده امکان‌پذیر نیست. روش پرسش‌نامه نیز توصیه نمی‌شود، چون پرسش‌نامه برای اطلاعاتی مناسب است که می‌توان در مورد آن‌ها از قبل سؤالات را تعیین کرد، در حالی که روان‌شناس به دنبال کسب اطلاعات عمیق در مورد این شخص خاص است؛ لذا اگر بخواهد از پرسش‌های آماده و از پیش تعیین‌شده استفاده کند، ممکن است به همه جنبه‌های درونی او آگاه نشود و اطلاعات سطحی به دست آورد؛ بنابراین روش مصاحبه، روش مناسبی است که در آن روان‌شناس با نوجوان به‌صورت هدفمند و سازمان‌یافته گفت‌وگو می‌کند و بدون محدودیت هر سؤالی که لازم باشد، از او می‌پرسد.

برای آگاهی از تأثیر این اتفاق بر عملکردهای شناختی، روش آزمون توصیه می‌شود، زیرا می‌تواند یک ارزیابی دقیق و کمی از توانایی‌های فرد ارائه دهد. توانایی‌های شناختی قابل مشاهده مستقیم نیستند و ضمناً نمی‌توانیم از طریق سؤال کردن (چه شفاهی و چه کتبی) از خود فرد آن‌ها را ارزیابی کنیم، پس روش پرسش‌نامه و مصاحبه مناسب نیستند.

۱۵۵. اگر فردی بخواهد در مورد انتخاب همسر بر اساس پردازش ادراکی تصمیم‌گیری کند، به ویژگی‌های ظاهری و حسی از جمله چهره، قد، وزن، تیپ، رنگ پوست، نحوه چیدمان منزل پدری و... تأکید می‌کند و این موارد را ملاک اصلی تصمیم‌گیری قرار می‌دهد، اما اگر براساس پردازش مفهومی تصمیم بگیرد، علاوه بر در نظر گرفتن ویژگی‌های ظاهری فرد مقابل، به ویژگی‌های کیفی مانند شخصیت، اخلاق، شغل، روابط خانوادگی و... اهمیت بیشتری می‌دهد. تصمیم‌گیری در حالت دوم پایدارتر و کارآمدتر است، یعنی فرد برای مدت طولانی از تصمیم خود احساس رضایت دارد و زندگی با این شخص برای او کارآمد و مفید خواهد بود. در حالت اول فرد احتمالاً مدت کوتاهی احساس رضایت دارد و سپس دچار مشکلاتی خواهد شد.

۱۵۶. الف) گذشت زمان ب) تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم ج) تغییر در نیازهای فرهنگی، اجتماعی و زیستی د) افزایش اطلاعات در هر علم

۱۵۷. الف) دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان در روان‌شناسی (دشواری تکرارپذیری در روان‌شناسی)

توضیح: دلیل دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان در روان‌شناسی، پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان، رعایت مسائل اخلاقی، تأثیر ارزش‌ها در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی و... است. از این رو روش‌های تجربی و علمی همواره با محدودیت‌هایی در تبیین پدیده‌های انسانی مواجه بوده و نمی‌توانند پاسخ بسیاری از پرسش‌های بشر را بدهند.

ب) دشوار بودن توصیف دقیق از موضوعات مختلف در انسان مانند هوش، عواطف و... وجود تبیین‌های متفاوت از این موضوعات

ج) کنار گذاشته شدن و نادرست تلقی شدن پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است.

توضیح: باید دقت کرد که معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخی یک پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست. بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، به‌دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی و یا تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان کنار گذاشته شده و نادرست تلقی شود.

د) تبدیل شدن فرضیه به قانون یا اصل (شکل‌گیری قوانین علمی)

پاسخ سؤالات درس ۲

۱۵۸. نادرست: به جنبه هیجانی رشد مربوط است.

۱۵۹. نادرست: پاسخ به سؤالاتی مثل اینکه چرا یکی قه‌قهه می‌زند و یکی قد کوتاه است، آسان است، ولی در مورد ویژگی‌های روان‌شناختی کار دشواری است.

۱۶۰. درست

۱۶۱. نادرست: فقط برخی از این صفات از بدو تولد ظاهر می‌شوند.

۱۶۲. درست

۱۶۳. نادرست: در ۱۱ تا ۱۴ سالگی درست است.

۱۶۴. نادرست: بسیاری از توانمندی‌های جسمانی و شناختی به یادگیری نیاز دارند.

۱۶۵. نادرست: می‌توان تقسیم کرد، ولی این کار به‌راحتی انجام نمی‌شود.

۱۶۶. درست

۱۶۷. نادرست: برخی پایان نوجوانی را زمانی می‌دانند که فرد شروع به کار کند و از والدین مستقل شود.

۱۶۸. درست

۱۶۹. بزرگسالی اول شامل ۲۰ تا ۴۰ سالگی است و از ۴۰ سالگی به بعد، بزرگسالی دوم شروع می‌شود.

۱۷۰. درست

۱۷۱. درست

۱۷۲. نادرست: نشستن با کمک در ۳ تا ۶ ماهگی است.

۱۷۳. درست

۱۷۴. نادرست: ابتدا قادر به حرکات درشت و سپس حرکات ظریف هستند.

۱۷۵. درست

۱۷۶. نادرست: این جمله در مورد هیجانات ساده درست است.

۱۷۷. نادرست: بیانگر رشد اجتماعی است.

۱۷۸. درست

۱۸۱. فراخنای زندگی

۱۷۹. تحولی

۱۸۲. جنینی - سالمندی

۱۸۰. فراخنای زندگی

۱۸۳. وراثتی

۶۴. هدف دوم در روان‌شناسی چیست و به چه معنا است؟

۶۵. چرا پیش‌بینی انگیزه پیشرفت، به مراتب دشوارتر از پیش‌بینی انبساط فلز است؟

۶۶. روش‌های ارائه‌شده در علم تجربی در چه حیطه‌ای قابل اجرا و معتبر هستند؟

۶۷. نظریات علمی که بر اساس مشاهده و تجربه شکل گرفته‌اند، بر چه چیز تکیه دارند؟

۶۸. وقتی می‌خواهید ارتباط نمرات درس یک دانش‌آموز را با میزان استراحت شبانه‌روزی او بررسی کنید، متغیرهای پژوهش شما کدام است؟

۶۹. با توجه به کاربردی‌ترین تعریف روش علمی، به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

الف) اصطلاح فرایند به چه چیز اشاره دارد؟

ب) در جست‌وجوی چیزی بودن چه تأثیری بر روش علمی دارد؟

ج) اگر بدون هدف اقدامی صورت گیرد، چه اتفاقی می‌افتد؟

د) مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد هادی در چیست؟

۷۰. در ارتباط با «موقعیت نامعین» به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

الف) چگونه شناسایی می‌شود؟

ب) چگونه از آن ابهام‌زدایی می‌شود؟

ج) روشن‌سازی آن به چه چیز تشبیه شده است؟

۷۱. اینکه روش علمی از قواعد مشخص و منظمی تبعیت می‌کند، نشان‌دهنده کدام اصطلاح در تعریف روش علمی است؟

۷۲. تعریف عملیاتی چه ویژگی‌هایی دارد؟ (سه مورد)

ز به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۷۳. برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه‌شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، چه فرایندی طی می‌شود؟

۷۴. اگر با این مسئله روبه‌رو باشیم که «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟» مراحل بعدی چیست؟ توضیح دهید.

۷۵. چه عواملی موجب تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم می‌شوند و پیامد این موضوع چیست؟

۷۶. چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده چه تأثیری بر عملکرد او می‌گذارد؟ با مثال توضیح دهید.

۷۷. دانشمندان در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف باید چه نکته‌ای را رعایت کنند و آیا در این امر موفق می‌شوند؟ توضیح دهید.

۷۸. چگونه می‌توان به پیش‌بینی یا کنترل یک پدیده دست یافت؟ مثال بزنید.

۷۹. مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی چیست؟ به‌طور کامل توضیح دهید.

۸۰. اهداف علم روان‌شناسی را به ترتیب نام ببرید و با مثال توضیح دهید.

۸۱. چرا توصیف دقیق از موضوعات مختلف در انسان مثل هوش، اراده، خود، انسان و... دشوار است؟

۸۲. برخی دانشمندان علوم تجربی در مواجهه با موجودات غیرقابل مشاهده، دچار چه اشتباهاتی می‌شوند و توصیه مناسب در این باره چیست؟

۸۳. چگونه می‌توان در مورد موجودات غیرقابل مشاهده گزاره‌های درست صادر کرد؟

۸۴. متغیر چیست؟ با ذکر یک مثال توضیح دهید.

۸۵. تعریف عملیاتی چیست و باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟ مثال بزنید.

۸۶. ویژگی «تکرارپذیری» در روش علمی را توضیح دهید.

۲۰+ سؤالات ۲۰ ساز

۸۷. یک مسئله (یک سؤال) را مطرح کنید و توضیح دهید که چگونه می‌توان از طریق چهار منبع آگاهی و معرفت به پاسخ رسید.

۸۸. یک روان‌شناس محقق این فرضیه را بیان کرده که «در بین دانشجویان دختر دانشگاه‌های سراسری، افرادی که کمتر از فضای مجازی استفاده می‌کنند، پیشرفت تحصیلی بالاتری در مقطع کارشناسی کسب می‌کنند». در ارتباط با این فرضیه به سؤالات زیر پاسخ دهید.

الف) متغیرهای اصلی پژوهش این روان‌شناس چیست؟ چرا؟

ب) برای این متغیرها تعریف عملیاتی بنویسید و مشخص کنید تعریف عملیاتی باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد.

ج) در چه صورت می‌توان گفت ویژگی تکرارپذیری محقق شده است؟

۸۹. اگر بخواهیم در مورد ارتباط هوش ریاضی با مهارت حل مسئله به یک نظریه برسیم، به ترتیب چه مراحل باید طی شود؟

۹۰. برای پدیده «بیش‌فعالی» یا یک پدیده روان‌شناختی دیگر به انتخاب خودتان، اهداف علم روان‌شناسی را به ترتیب نام برده و برای هر کدام از آن‌ها یک گزاره فرضی بنویسید.

بخش دوم

از «تعریف روان‌شناسی» تا آخر

الف) درستی یا نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.

۹۱. در بین روان‌شناسان تعریف واحدی برای روان‌شناسی وجود ندارد.
۹۲. در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته می‌شود.
۹۳. از آنجایی که فرایندهای ذهنی به صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند، نمی‌توانند مورد مطالعه تجربی قرار بگیرند.
۹۴. به نتیجه تحریک گیرنده‌های حسی توسط محرک‌های بیرونی، احساس گفته می‌شود.
۹۵. فرایند توجه تا حل مسئله، شناخت نامیده می‌شود.
۹۶. هرچه از شناخت پایه به سمت شناخت عالی پیش می‌رویم، عمل پردازش مفهومی‌تر می‌شود.
۹۷. مشاهده یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و تبیین موضوعات مختلف است.
۹۸. در روش مصاحبه، محقق سؤالات خود را در حین گفت‌وگو مشخص می‌کند.
۹۹. بیش از هر روشی، افراد هادی جامعه با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی مواجه شده‌اند.
۱۰۰. آزمون‌ها می‌توانند مستقل از روش‌های دیگر اجرا و تفسیر شوند.

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۱۰۱. به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، گفته می‌شود.
۱۰۲. امروزه از فرایندهای ذهنی با واژه تعبیر می‌شود.
۱۰۳. ما به کمک، یک یا چند محرک احساس شده را انتخاب می‌کنیم.
۱۰۴. انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در حافظه، داشته باشند و به مراتب بالاتر شناخت دست یابند.
۱۰۵. به فرایند و به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود.
۱۰۶. متخصصان به فرایندهایی همچون توجه، ادراک و حافظه، می‌گویند.
۱۰۷. هرگاه پردازش صرفاً بر تکیه داشته باشد، پردازش ادراکی است.
۱۰۸. هرچه پردازش ما باشد، شناخت شکل گرفته، پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود.
۱۰۹. علاوه بر مشاهده در محیط طبیعی، برخی از محققان در به مشاهده رفتارهای مورد نظر می‌پردازند.
۱۱۰. اطلاعاتی را که با کمک نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد.
۱۱۱. پرسش‌نامه‌ها باید و باشند.
۱۱۲. محقق در ضمن گفت‌وگو و بر اساس، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند.
۱۱۳. مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، و است.
۱۱۴. آزمون‌ها ابزاری برای ویژگی‌های روان‌شناختی هستند.
۱۱۵. در روش‌های مبتنی بر علم اعصاب، دانشمندان از شواهد به دست آمده از، برای مطالعه روان‌شناسی استفاده می‌کنند.

ج) گزینه مناسب را انتخاب کنید.

۱۱۶. کدام مورد رفتار محسوب نمی‌شود؟
☐ (۱) حرکت جمعی پرندگان ☐ (۲) غذا خوردن ☐ (۳) خوابیدن ☐ (۴) به خاطر آوردن
۱۱۷. در کدام گزینه نوع فعالیت (شناخت - رفتار) به درستی مشخص شده است؟
☐ (۱) حسین با دیدن دوستش به سمت او می‌رود: فرایند ذهنی
☐ (۲) فاطمه با نگاه به آینده، به رشته تحصیلی دانشگاهی‌اش می‌اندیشد: رفتار
☐ (۳) کودکان حرکت مادران را با چشم ردیابی می‌کنند: شناخت
☐ (۴) تصاویر زیبای معابر شهری، احساس خوشایندی به شهروندان می‌دهد: رفتار
۱۱۸. با توجه به ترتیب شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت، کدام گزینه درست است؟
☐ (۱) احساس - ادراک - توجه - حافظه
☐ (۲) توجه - ادراک - حافظه - استدلال
☐ (۳) احساس - توجه - تفکر - حافظه
☐ (۴) ادراک - توجه - حل مسئله - تصمیم‌گیری
۱۱۹. وقتی فردی می‌گوید «آنچه الان در مقابل خود احساس می‌کنم، یک کتاب یا خودکار است»، به کدام فرایند دست یافته است؟
☐ (۱) احساس ☐ (۲) توجه ☐ (۳) ادراک ☐ (۴) حافظه

۱۲۰. سارا با دیدن لباسی قرمز، بر خرید آن اصرار دارد. برخلاف سارا، سپیده لباس را از نظر نرمی، کیفیت، دوام و قیمت بررسی می‌کند و سپس تصمیم

به خرید می‌گیرد. کدام عبارت درباره سارا و سپیده درست است؟

☐ (۱) سارا فرایند حل مسئله و سپیده فرایند تصمیم‌گیری را انجام داده است.

☐ (۲) تصمیم‌گیری سارا مبتنی بر پردازش مفهومی است.

☐ (۳) تصمیم‌گیری سپیده پایدارتر و کارآمدتر است.

☐ (۴) سارا به شناخت پایه و سپیده به شناخت عالی رسیده است.

۱۲۱. کدام مورد در خصوص شناخت درست است؟

☐ (۱) پردازش مفهومی در یافتن بهترین راه‌حل برای رسیدن به هدف کارآمدتر است.

☐ (۲) پردازش مفهومی تنها از طریق خصوصیات کیفی محرک صورت می‌گیرد.

☐ (۳) توجه به محرک بالاترین مرحله شناخت ناشی از پردازش ادراکی است.

☐ (۴) روش پردازش ادراکی محرک‌ها در همه انسان‌ها یکسان است.

۱۲۲. مطالعه رفتار نوع‌دوستانه در حیوانات و جزئیات الگوهای حرکتی نوزادان از طریق کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی انجام می‌شود؟

☐ (۱) مصاحبه ☐ (۲) پرسش‌نامه ☐ (۳) آزمون ☐ (۴) مشاهده

۱۲۳. ویژگی‌های روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی در کدام گزینه به‌درستی ذکر شده است؟

☐ (۱) به‌صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود: پرسش‌نامه

☐ (۲) برای بررسی موضوعاتی مناسب است که نمی‌توان آن‌ها را به‌صورت از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد: مشاهده

☐ (۳) باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کند که برای آن ساخته شده است: مصاحبه

☐ (۴) باید اطلاعات آن را به شکل دقیق ثبت کرد و تا جای ممکن از تعصب به دور بود: پرسش‌نامه

د وصل‌کردنی

۱۲۴. ویژگی‌های ذکرشده در ستون سمت راست با کدام یک از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در ستون سمت چپ مرتبط‌اند؟ (موارد ستون سمت چپ می‌توانند بیش از یک بار استفاده شوند).

الف) باید دقیق و معتبر باشد.	☐	☐	(۱) مشاهده
ب) باید تا جای ممکن از تعصب یا پیش‌داوری‌ها دور باشد.	☐	☐	(۲) پرسش‌نامه
ج) به‌صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.	☐	☐	(۳) مصاحبه
د) در دفعات متعدد اجرا، باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی بدهد.	☐	☐	(۴) آزمون
ه) سؤالات آن بر اساس پاسخ‌های قبلی تعیین می‌شوند.	☐	☐	

۱۲۵. عبارات ستون سمت راست با کدام مفهوم در ستون سمت چپ مرتبط‌اند؟ (دو مورد اضافی است).

الف) دریافت و فهم بیشتر	☐	☐	(۱) احساس
ب) انتخاب محرک‌های احساس‌شده	☐	☐	(۲) تفکر
ج) استفاده از اطلاعات موجود در حافظه	☐	☐	(۳) پردازش مفهومی
د) معنابخشی به محرک‌های انتخابی	☐	☐	(۴) ادراک
	☐	☐	(۵) پردازش
	☐	☐	(۶) توجه

ه کلمه مناسب را از داخل پرانتز انتخاب کنید.

۱۲۶. به کمک توجه، یک یا چند محرک احساس‌شده را (انتخاب - تعبیر) می‌کنیم.

۱۲۷. انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در (حافظه - تفکر)، استنباط‌های زیادی داشته باشند.

۱۲۸. مشاهده یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و (تبیین - توصیف) موضوعات مختلف است.

۱۲۹. اطلاعاتی را که با کمک مشاهده (غیرمستقیم - مستقیم) نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد.

۱۳۰. در روش مصاحبه، محقق (قبل از - در ضمن) پرسش‌ها را معلوم می‌کند.

۱۳۱. (اجرای - ساخت) آزمون‌ها بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند.

و به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۱۳۲. گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی، اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم موجب چه چیزی می‌شود؟
۱۳۳. فرایندهای ذهنی چگونه مورد مطالعه تجربی قرار می‌گیرند؟
۱۳۴. شناخت پایه شامل چه مواردی است؟
۱۳۵. شناخت عالی شامل چیست؟
۱۳۶. در چه صورت شناخت شکل گرفته، پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود؟
۱۳۷. عالی‌ترین مرتبه شناخت چیست؟
۱۳۸. به فعالیت‌هایی که به صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند، چه می‌گویند؟
۱۳۹. پردازش مفهومی تحت تأثیر چیست؟
۱۴۰. تفاوت مصاحبه با گفت‌وگوی معمولی چیست؟
۱۴۱. استفاده از آزمون‌ها، اجرای آن‌ها و تفسیرشان باید چگونه باشد؟
۱۴۲. در روش مصاحبه، محقق سؤالات را چه زمانی و بر چه اساسی مشخص می‌کند؟
۱۴۳. در روش‌های مبتنی بر علم اعصاب، دانشمندان چه چیزی را به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی بررسی می‌کنند؟

ز به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۴۴. توضیح دهید که چرا در برخی مسائل علمی یا حتی تعریف یک علم، نمی‌توان به یک نظریه واحد یا دیدگاهی منسجم رسید.
۱۴۵. موضوعات مورد مطالعه علم روان‌شناسی چیست؟ هر کدام را با ذکر مثال توضیح دهید.
۱۴۶. مراتب شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت از احساس تا تفکر را توضیح دهید.
۱۴۷. شناخت پایه و شناخت عالی شامل چه مواردی هستند؟ هر کدام را تعریف کنید.
۱۴۸. پردازش به چه معناست و به چند شکل انجام می‌شود؟
۱۴۹. دو نکته‌ای را که باید در روش مشاهده رعایت شود، نام ببرید.
۱۵۰. محققان چه زمانی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند؟
۱۵۱. چه زمانی از پرسش‌نامه استفاده می‌شود؟ دو ویژگی پرسش‌نامه را بیان کنید.
۱۵۲. دو ویژگی مهمی که یک آزمون باید داشته باشد، چیست؟
۱۵۳. روش‌های مبتنی بر علم اعصاب شامل چه فنونی است و استفاده از این فنون چه کاربردی دارد؟

۲۰+ سؤالات ۲۰ساز

۱۵۴. یک روان‌شناس می‌خواهد در مورد تجربیات روانی نوجوانی که به تازگی پدر خود را از دست داده، اطلاعات دقیق و عمیقی را به دست آورد و همچنین از تأثیر این موضوع بر کارکردهای شناختی او از جمله قدرت استدلال، حافظه و تصمیم‌گیری آگاه شود. بدین منظور کدام روش (روش‌های جمع‌آوری اطلاعات توصیه می‌شود؟ چرا؟
۱۵۵. برای تصمیم‌گیری براساس پردازش ادراکی و پردازش مفهومی مثال بزنید و این دو را با یکدیگر مقایسه کنید.
۱۵۶. در ارتباط با دلایل نبود تعریف واحد در علم، نمودار زیر را کامل کنید. (بین موارد الف تا د ترتیب مهم نیست).

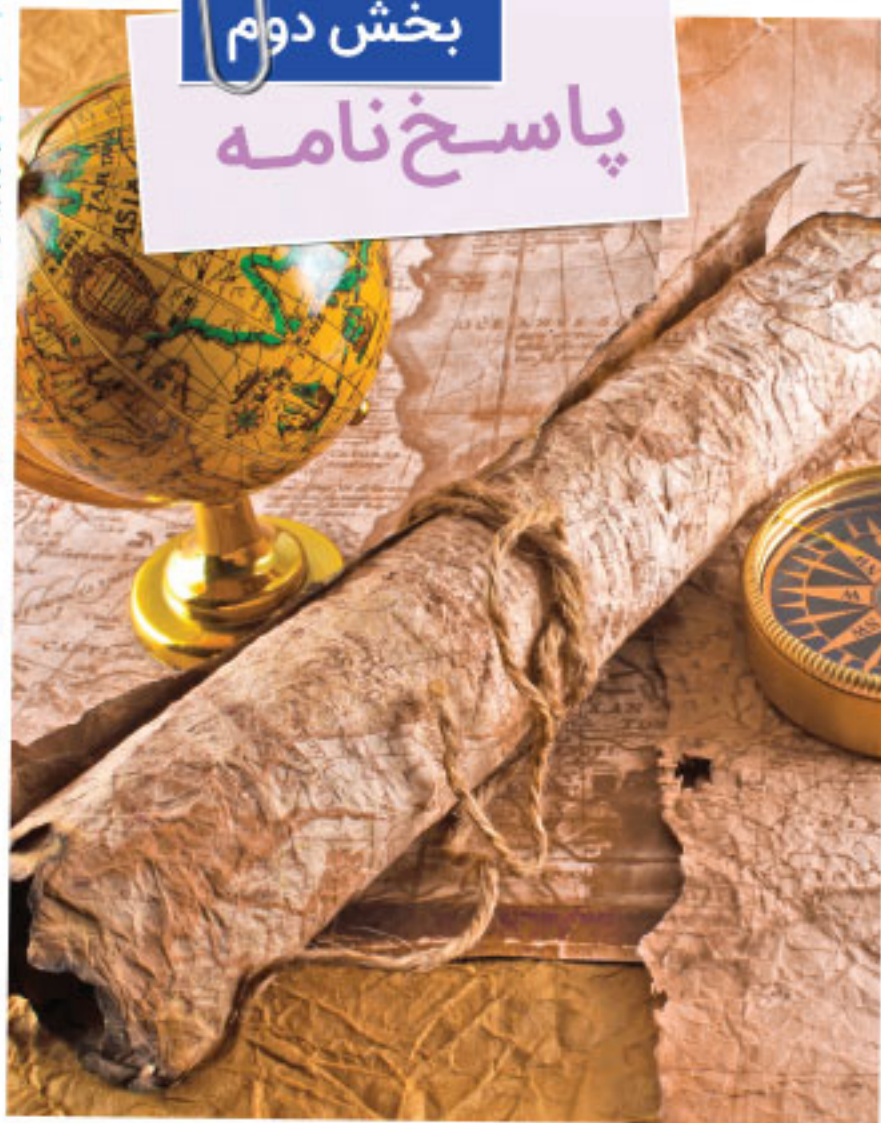

۱۵۷. در جدول زیر مشخص کنید که پیامد هر عامل چیست.

پیامد	عامل
الف	رعایت مسائل اخلاقی و تأثیر ارزش‌ها در تفسیر پدیده‌های انسانی
ب	وجود ابعاد غیرجسمانی در انسان و ارتباط آن با ابعاد جسمانی
ج	آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی و تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان
د	پذیرفته شدن فرضیه در شرایط مختلف آزمایش

بخش دوم

پاسخ نامه

پاسخ سؤالات درس ۱

۱. نادرست: منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت، روش های خاص و متناسب با خود را دارند.
 ۲. درست
 ۳. درست
 ۴. نادرست: معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست.
 ۵. درست
 ۶. نادرست: روان شناسان سعی می کنند دقیق و بی طرف باشند، ولی غالباً تحت تأثیر جهت گیری های موجود در ذهن خود قرار می گیرند.
 ۷. درست
 ۸. نادرست: تا حد زیادی می توان به پیش بینی و کنترل آن پدیده دست یافت، نه به صورت کامل.
 ۹. درست
 ۱۰. نادرست: برخی دانشمندان علوم تجربی، در این زمینه دچار اشتباه می شوند و با ورود به حیطه موضوعاتی که امکان مشاهده مستقیم و تجربی آن ها وجود ندارد، درباره آن ها اظهار نظر می کنند.
 ۱۱. نادرست: نمی توان درباره آن ها گزاره های تجربی (علمی) صادر کرد، اما گاه می توان با استناد به منابع و روش های دیگر کسب آگاهی و معرفت، گزاره های صحیح و معتبری را درباره آن موضوع بیان کرد.
 ۱۲. درست
 ۱۳. درست
 ۱۴. نادرست: دانشمند با طرح مسئله، موقعیت های ناشناخته و مجهول را شناسایی می کند.
 ۱۵. نادرست: یافته های به دست آمده از روش علمی، شخصی نیستند.
 ۱۶. درست
 ۱۷. درست
 ۱۸. تکمیل کننده
 ۱۹. روش های دقیق و قابل اندازه گیری
 ۲۰. پدیده های طبیعی
 ۲۱. دانش - تجربه های قبلی
 ۲۲. طرح مسئله
 ۲۳. شرایط مختلف آزمایشی
 ۲۴. نظریه
 ۲۵. اطلاعات و داده های تجربی - یافته های مقبول
 ۲۶. توصیف
 ۲۷. دقیق - بی طرف
 ۲۸. تبیین
 ۲۹. مشاهده - تجربه
 ۳۰. نمی دانم
 ۳۱. فرایند
 ۳۲. موقعیت نامعین
 ۳۳. متغیر - تعریف عملیاتی
 ۳۴. اندازه گیری ها
 ۳۵. رعایت ضوابط علمی
 ۳۶. گزینه ۲: چنین فردی از روش های تجربی استفاده کرده و سخن او بر مبنای یافته های به دست آمده از علم فیزیک و نجوم است.
 ۳۷. گزینه ۲: فرضیه ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به «قانون یا اصل» تبدیل می شوند: بنابراین گزینه ۲ درست است.
- بررسی سایر گزینه ها:**
۱. نظریه، مجموعه ای منسجم از قوانین علمی درباره یک موضوع است.
 ۲. معتبر بودن و پذیرفته شدن یک پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست.
 ۳. فرضیه، پاسخ اولیه به مسئله های علمی است، ولی ممکن است با یافته های مقبول در علوم تجربی مطابقت نداشته باشد که در این صورت پذیرفته نمی شود و رد خواهد شد.

گزینه ۳۸

مسئله فرضیه اصول یا قوانین نظریه

۳۹. گزینه ۱: پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می توان به پیش بینی و کنترل آن پدیده دست یافت.
 ۴۰. گزینه ۱: تبیین، بیان علل اتفاق افتادن یک پدیده در جهان است.
 ۴۱. گزینه ۴: برخی دانشمندان علوم تجربی، در این زمینه دچار اشتباه می شوند. آن ها با ورود به حیطه موضوعاتی که امکان مشاهده مستقیم و تجربی آن ها وجود ندارد، به اظهار نظر درباره چنین موضوعاتی پرداخته و با کمال تعجب، گاهی دیگر منابع آگاهی و معرفت (عقل، دریافت درونی و وحی) یا تبیین های ارائه شده بر اساس آن ها را نادرست معرفی می کنند.
- بررسی سایر گزینه ها:**
۱. دانشمندان علوم تجربی این کار را نمی کنند، زیرا ابزارهای تجربی قابلیت بررسی موضوعات نامحسوس را ندارند.
 ۲. تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیر قابل مشاهده می تواند ادعا کند، «نمی دانم» است، ولی دانشمندان علوم تجربی این موضوع را رعایت نمی کنند.
 ۳. برخی از دانشمندان علوم تجربی سایر منابع را نادرست معرفی می کنند.
۴۲. گزینه ۴: در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه گیری ها، باید متغیرهای مورد نظر به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه گیری تعریف شوند. به چنین تعریفی، تعریف عملیاتی گفته می شود.
- بررسی سایر گزینه ها:**
۱. افراد با مطالعه تعریف عملیاتی به برداشت یکسان یا تقریباً یکسان از پدیده ها می رسند.
 ۲. موقعیت های ناشناخته و مجهول با طرح مسئله شناسایی می شود.
 ۳. تکرارپذیری به معنای رسیدن به یافته های مشابه با دیگران است.
۴۳. گزینه ۱: دلیل دشواری رسیدن به یافته های یکسان در روان شناسی، پیچیدگی پژوهش های مربوط به انسان، رعایت مسائل اخلاقی، تأثیر ارزش ها در نگاه و تفسیر پدیده های انسانی و... است.
۴۴. الف مسئله / ب متغیر / ج شهود / د حافظه
 ۴۵. الف فرایند / ب روش علمی / ج حافظه / د نظام دار بودن
 ۴۶. تکمیل کننده
 ۴۷. تجربی
 ۴۸. تا حد ممکن
 ۴۹. طرح
 ۵۰. یک موضوع
 ۵۱. آزمایش
 ۵۲. تبیین
 ۵۳. تجربی
 ۵۴. خواهند کرد
 ۵۵. غیر تجربی
 ۵۶. هدفمند
 ۵۷. آزمایشگاه
۵۸. ۱ شهود (دریافت درونی) ۲ عقل (روش های فلسفی و استدلال های منطقی) ۳ استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین ۴ تجربه (روش های علم تجربی)
 ۵۹. قانون یا اصل
 ۶۰. به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی یا به دلیل تغییر در پیش فرض های دانشمندان
 ۶۱. بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چستی مفهوم و موضوعی که قصد مطالعه آن را داریم.
 ۶۲. پیش فرض ها، نظریات پذیرفته شده در هر علم، ارزش ها و همچنین جهت گیری های موجود در ذهن خویش

۷۸. پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی و کنترل آن پدیده دست یافت: به‌عنوان مثال اگر شما بدانید که یک ماده شیمیایی خاص، چه ویژگی‌هایی دارد (توصیف) و چرا در ترکیب با ماده‌ای دیگر، چنین واکنشی می‌دهد (تبیین)، خواهید توانست آن واکنش را در زمان و موقعیتی دیگر پیش‌بینی کنید یا حتی تحت کنترل خود درآورید.

۷۹. مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی، پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف این علم است: مثلاً انسان و رفتارهای او به‌عنوان موضوعی برای بررسی‌های علمی در روان‌شناسی، دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده‌ای است. انسان علاوه بر آنکه جسم و بدن دارد، دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است. این امر باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوعات مختلف در انسان، مانند هوش، عواطف، شناخت، اراده، خود و... بسیار دشوار گردد و در نتیجه شاهد تبیین‌های متفاوتی از این موضوعات و مانند آن‌ها در روان‌شناسی باشیم.

۸۰. ۱. توصیف: بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چارچوب مفهومی و موضوعی که قصد مطالعه آن را داریم. مثال: حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطرات گذشته

۲. تبیین: بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده مثال: تکرار به‌موقع خاطرات موجب تحکیم حافظه می‌شود.

۳. پیش‌بینی: بیان احتمال وقوع یک پدیده در شرایط و موقعیت‌های مختلف مثال: افرادی که اطلاعات را مرور می‌کنند، کمتر دچار فراموشی می‌شوند. ۴. کنترل: تغییر دادن پدیده با استفاده از راهکارهای مختلف مثال: برای کنترل اثر گذشت زمان، باید اطلاعات را در زمان مناسب مرور کنید.

۸۱. انسان و رفتارهای او به‌عنوان موضوعی برای بررسی‌های علمی در روان‌شناسی، دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده‌ای است. انسان علاوه بر آنکه جسم و بدن دارد، دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است. این امر باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوعات مختلف در انسان، مانند هوش، عواطف، شناخت، اراده، خود و... بسیار دشوار گردد و در نتیجه شاهد تبیین‌های متفاوتی از این موضوعات و مانند آن‌ها در روان‌شناسی باشیم.

۸۲. برخی دانشمندان علوم تجربی با ورود به حیطه موضوعاتی که امکان مشاهده مستقیم و تجربی آن‌ها وجود ندارد، به اظهار نظر درباره چنین موضوعاتی پرداخته و با کمال تعجب، گاهی دیگر منابع آگاهی و معرفت (عقل، دریافت درونی و وحی) یا تبیین‌های ارائه‌شده بر اساس آن‌ها را نادرست معرفی می‌کنند. حال آنکه تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند «نمی‌دانم» است و برای کسب معرفت و دانش درباره موجودات غیرقابل مشاهده (غیرمحسوس)، باید از تبیین‌های مستند به دیگر منابع معرفتی استفاده کرد.

۸۳. اگرچه موضوعی را که قابل مشاهده نیست، نمی‌توان با روش تجربی بررسی کرد و درباره آن گزاره‌ای تجربی (علمی) صادر کرد، اما گاه می‌توان با استناد به منابع و روش‌های دیگر کسب آگاهی و معرفت، گزاره‌های صحیح و معتبری را درباره آن موضوع بیان نمود.

۸۴. در یک آزمایش تجربی متغیر هر چیزی است که تغییر می‌کند. فرض کنید شما می‌خواهید ارتباط نمرات درس یک دانش‌آموز را با میزان استراحت شبانه‌روزی او بررسی کنید. در این پژوهش نمره و میزان استراحت مقادیر مختلفی را شامل می‌شوند: نمره از صفر تا ۲۰ و میزان استراحت از صفر تا ۲۴ ساعت: بنابراین نمره و میزان استراحت متغیرهای پژوهش هستند.

۶۳. توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل

۶۴. تبیین - بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده

۶۵. چون تحت تأثیر عوامل متعددی است که به‌راحتی نمی‌توان آن‌ها را توصیف یا تبیین کرد.

۶۶. در حیطه امور مشاهده‌پذیر با حواس پنج‌گانه

۶۷. نظریات و مبانی غیرتجربی، یعنی سه حیطه دیگر آگاهی و معرفت

۶۸. نمره و میزان استراحت

۶۹. کاربردی‌ترین تعریف روش علمی عبارت است از: فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن موقعیت نامعین.

الف) جریان رسیدن به هدف

ب) روش علمی هدفمند می‌شود.

ج) اقدام محقق‌شده، نتیجه‌بخش نخواهد بود.

د) مواجهه منظم و قاعده‌مند با مسئله

۷۰. الف) با طرح مسئله ب) با روش‌های تجربی ج) نور در شب تاریک ۷۱. نظام‌دار بودن

۷۲. دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری

۷۳. برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه‌شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را بر اساس مشاهدات تجربی بیازماییم و نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم. پس از بررسی اگر مطابقت و همخوانی وجود نداشته باشد، پاسخ ارائه‌شده پذیرفته نمی‌شود.

۷۴. گذشت زمان و استفاده نکردن از مطالبی که وارد حافظه شده است، دوام آن‌ها را کم‌رنگ می‌کند. با توجه به این تجربیات و دانش قبلیمان، پاسخ اولیه‌ای به سؤال فوق می‌دهیم: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود». این گزاره، یک فرضیه است که برای پذیرفته شدن یا رد شدن، نیازمند آزمایش است. در صورت تأیید و پذیرفته شدن، به‌عنوان یک اصل یا قانون در روان‌شناسی پذیرفته می‌شود. حافظه علاوه بر گذشت زمان، تابع اصول و قوانین دیگری هم هست. وقتی همه اصول حافظه کنار یکدیگر بیایند، «نظریه‌های فراموشی» را شکل می‌دهند که یکی از نظریه‌های متعدد در روان‌شناسی است. ۷۵. گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی، اجتماعی و زیستی و همچنین افزایش اطلاعات در هر علم موجب تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم می‌شود. این امر گاهی باعث می‌شود که در برخی مسائل علمی یا حتی تعریف یک علم، نتوان به یک نظریه واحد یا دیدگاهی منسجم رسید.

۷۶. چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد: به‌عنوان مثال فردی که انسان را تنها موجودی جسمانی می‌بیند، بسیار متفاوت از فردی که انسان را دارای ابعاد مختلفی فراتر از بدن جسمانی می‌بیند، به مطالعه و پژوهش علمی درباره انسان خواهد پرداخت.

۷۷. دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف باشند. با وجود این روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته‌شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.

باسمه تعالی

امتحان ۱: درس اول		سوالات شبیه ساز نهایی		مهرماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی	پایه: یازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سوالات درس: روان شناسی	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحه: ۲	

ردیف	سوالات	صفحه ۱ از ۲	نمره
۱	درست و نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید. الف) همه نظریه های علمی، بر مبنای غیرتجربی تکیه دارند. ب) آخرین گام در علم تجربی، شکل گیری نظریه ها است. ج) رفتار هر نوع فعالیتی است که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم قابل بررسی تجربی باشد. د) دانشمندان علوم تجربی تحت تأثیر ارزش ها و جهت گیری های ذهنی خویش قرار نمی گیرند.	درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐	۱
۲	جمله های زیر را با کلمه مناسب کامل کنید. الف) پژوهش های دانشمندان با شروع می شود. ب) پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده تا حد زیادی می توان به و آن پدیده دست یافت. ج) روش های ارائه شده در علم تجربی تنها در حیطه قابل اجرا و معتبر هستند. د) وقتی همه حافظه کنار یکدیگر قرار بگیرند، نظریه های فراموشی را شکل می دهند. ه) ما به کمک یک یا چند محرک احساس شده را انتخاب می کنیم.	۱/۵	
۳	در عبارت های زیر کلمه مناسب داخل پرانتز را انتخاب کنید. الف) اگر پاسخ های منحصر به فرد افراد در حل مسائل، به وسیله دیگران (قابل تکرار - قابل فهم) نباشد، در مجموعه روش علمی قرار نمی گیرد. ب) برای تأیید یک پاسخ اولیه، باید آن را براساس مشاهدات تجربی، بیازماییم و نتیجه را با (یافته های سایر منابع - یافته های مقبول در علم تجربی) مطابقت دهیم. ج) فرضیه ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به (قانون - نظریه) تبدیل می شوند. د) مهم ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در این است که، هرچند هر دو با مسئله مواجه می شوند، اما مواجهه دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و (هدفمند - قاعده مند) است.	۱	
۴	هر یک از عبارت های ستون اول، با کدام یک از موارد ستون دوم مرتبط است؟ (یک مورد اضافه است).	ستون اول الف) برای موضوعاتی مناسب است که نمی توان به صورت مستقیم مشاهده کرد و ☐ ب) ابزاری برای کمی کردن ویژگی های روان شناختی است. ☐ ج) یکی از روش های اصلی جمع آوری اطلاعات و توصیف موضوعات مختلف است. ☐ د) شامل سوالات مشخصی درباره افکار و رفتارهای خاص فرد است. ☐ ستون دوم ۱- مشاهده ☐ ۲- پرسش نامه ☐ ۳- مصاحبه ☐ ۴- آزمون ☐ ۵- روش های مبتنی بر علم اعصاب ☐	۱
۵	در سوالات زیر گزینه مناسب را انتخاب کنید. کدام مورد نمونه ای از «رفتار» است؟ الف) ☐ خوابیدن صداهای ☐ شنیدن صداهای ☐ محاسبه کردن ☐ حسرت خوردن	۰/۲۵	
۶	کدام گزینه مصداقی از «شناخت عالی» است؟ الف) ☐ تفسیر و معنابخشی به محرک های انتخابی ☐ ب) ☐ استفاده از اطلاعات موجود در حافظه ☐ ج) ☐ به خاطر سپردن و به خاطر آوردن اطلاعات نگهداری شده ☐ د) ☐ فرایند انتخاب یک یا چند محرک خاص از بین محرک های محیطی ☐	۰/۲۵	
۷	ثبت دقیق اطلاعات و اجتناب از تعصب و پیش داوری های ذهنی در کدام روش ضرورت و اهمیت دارد؟ الف) ☐ مشاهده ☐ پرسش نامه ☐ مصاحبه ☐ آزمون ☐	۰/۲۵	
«ادامه سوالات در صفحه دوم»			

باسمه تعالی

امتحان ۱: درس اول		سوالات شبیه ساز نهایی		مهروماه
رشته: ادبیات و علوم انسانی / علوم و معارف اسلامی	پایه: یازدهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه	ساعت شروع: ۷:۳۰ صبح	
سوالات درس: روان شناسی	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان:	تعداد صفحه: ۲	

ردیف	سوالات	صفحه ۲ از ۲	نمره
۸	در روان شناسی قبل از ورود به بررسی مفاهیمی مثل هوش یا حافظه، کدام مورد ضرورت دارد؟ ☐ الف) یک مسئله مشخص را درباره رابطه هوش با سایر متغیرها مطرح کنیم. ☐ ب) تعریف عملیاتی دقیقی از هوش به عنوان یک متغیر تجربی ارائه دهیم. ☐ ج) چرایی و عوامل مؤثر در هوش را مشخص کنیم. ☐ د) بدانیم که با چه نوع توصیفی از هوش قصد بررسی آن را داریم.	۰/۲۵	
۹	به سوالات زیر، پاسخ کوتاه دهید. دو رکن اساسی روش علمی چیست؟	۰/۵	
۱۰	دانشمند موقعیت های ناشناخته و مجهول را با چه چیزی شناسایی می کند؟	۰/۲۵	
۱۱	روان شناسان با توجه به چه عواملی پاسخ های اولیه و تا حد ممکن سنجیده به مسئله های علمی می دهند؟ (دو مورد)	۰/۵	
۱۲	مهم ترین دلیل دشواری پیش بینی و کنترل در علم روان شناسی چیست؟	۰/۵	
۱۳	در جست و جوی چیزی بودن در روش علمی، به چه معنا است؟	۰/۲۵	
۱۴	دو ویژگی مهم روش علمی چیست؟	۰/۵	
۱۵	مفاهیم زیر را تعریف کنید. الف) تعریف عملیاتی: ب) روان شناسی: ج) روش علمی:	۳	
۱۶	به سوالات زیر پاسخ دهید. مثال های زیر نشان دهنده کدام مرتبه از شناخت است؟ الف) سارا در کلاس به مدل موهای دانش آموزی که جلوی چشمش نشسته نگاه می کند. ب) مهدیه با توجه به نکاتی که یاد گرفته، دلایلی را برای نادرست بودن هر یک از گزینه ها بیان می کند. ج) مهتاب متوجه می شود صدایی که شنیده، صدای تلفن همراه دوستش است که آن را پنهانی در کلاس آورده است. د) متینا به صحبت های معلم گوش می کند و از آن ها یادداشت برداری می کند تا بتواند به پرسش های شفاهی پاسخ دهد.	۱	
۱۷	مثال های زیر نشان دهنده کدام یک از اهداف علم روان شناسی است؟ الف) نگهداری تفسیرهای حاصل از ادراک در مخزن ذهن را حافظه می نامند. ب) انگیزه بالا هنگام مطالعه، موجب بهبود عملکرد حافظه می شود. ج) با استفاده از چند روش حرکتی در مطالعه دروس می توان عملکرد حافظه را ارتقا داد. د) افرادی که باهوش تر هستند، در آزمون های حافظه عملکرد بهتری از خود نشان می دهند.	۱	
۱۸	در فرضیه های زیر متغیرهای پژوهش را مشخص کنید. الف) رفتارهای پر خاشگرانه در پسران دبستانی با میزان استفاده از بازی های آنلاین ارتباط دارد. ب) استفاده از شیوه های نوین آموزش آنلاین باعث افزایش مشارکت دانش آموزان در فعالیت های کلاسی شده است.	۱	
۱۹	سوالات گسترده پاسخ زیر را بنویسید. منابع کسب آگاهی و معرفت کدام اند و چه ارتباطی با یکدیگر دارند؟	۲	
۲۰	روش های مبتنی بر علم اعصاب در روان شناسی چه کاربردی دارند؟ آن ها را نام ببرید.	۱	
۲۱	منظور از تکرار پذیری چیست؟ این مفهوم را در فیزیک و روان شناسی با ذکر علت مقایسه کنید.	۱/۵	
۲۲	منظور از «تبیین» چیست و آیا همه پدیده ها دارای یک تبیین منسجم و واحد هستند؟ با ذکر مثال توضیح دهید.	۱/۵	
۲۰	جمع نمرات	«موفق باشید»	

پاسخ‌نامه تشریحی

۷ گزینه «الف» (۰/۲۵): در مشاهده، اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند و تا جای ممکن، از تعصب یا پیش‌داوری‌ها به دور بود.

۸ گزینه «د» (۰/۲۵): در روان‌شناسی قبل از ورود به بررسی رفتارهای انسان یا پیش از ورود به بررسی هوش یا حافظه، اول باید بدانیم که با چه توصیفی از انسان یا هوش یا حافظه، قصد بررسی آن را داریم. چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.

۹ مشاهده (۰/۲۵) و تجربه (۰/۲۵)

۱۰ با طرح مسئله (۰/۲۵)

۱۱ دانش ۲ تجربه‌های قبلی ۲ قوه تخیلشان (گروه مورد کاف‌اس‌سی) (هر مورد ۰/۲۵)

۱۲ پیچیدگی و دشواری توصیف (۰/۲۵) و تبیین (۰/۲۵) در موضوعات مختلف این علم

۱۳ هدفمند بودن روش علمی (۰/۲۵)

یادآوری: در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود روش علمی هدفمند باشد.

۱۴ تعریف عملیاتی (۰/۲۵) و تکرارپذیری (۰/۲۵)

۱۵ الف) تعریفی از متغیرها (۰/۲۵) است که دقیق، شفاف (۰/۲۵) و قابل اندازه‌گیری (۰/۲۵) است و همه افراد با خواندن آن به برداشت‌های یکسان یا تقریباً یکسان (۰/۲۵) از پدیده مورد نظر می‌رسند. / ب) علم (۰/۲۵) مطالعه (۰/۲۵) رفتار (۰/۲۵) و فرایندهای ذهنی (شناخت) (۰/۲۵) است. / ج) فرایندهای (۰/۲۵) جست‌وجوی (۰/۲۵) با قاعده و نظام‌دار (۰/۲۵) برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین (۰/۲۵) است.

۱۶ الف) توجه (۰/۲۵) / ب) تفکر (یا استدلال) (۰/۲۵) / ج) ادراک (۰/۲۵) / د) حافظه (۰/۲۵)

۱۷ الف) توصیف (۰/۲۵) / ب) تبیین (۰/۲۵) / ج) کنترل (۰/۲۵) / د) پیش‌بینی (۰/۲۵)

۱۸ الف) رفتارهای پرخاشگرانه (۰/۲۵) - استفاده از بازی‌های آنلاین (۰/۲۵)

ب) شیوه‌های نوین آموزش آنلاین (۰/۲۵) - میزان مشارکت در فعالیت‌های کلاسی (۰/۲۵)

۱۹ منابع چهارگانه آگاهی و معرفت عبارت‌اند از: عقل (روش‌های فلسفی و استدلال‌های منطقی) (۰/۲۵)، شهود و دریافت درونی (۰/۲۵)، استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین (۰/۲۵)، تجربه (روش‌های علم تجربی) (۰/۲۵) نباید این چهار منبع را در مقابل یکدیگر قلمداد نمود (۰/۲۵)، بلکه آن‌ها، چهار منبع مختلف برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی و خلقت هستند (۰/۲۵) که اگرچه هر یک ویژگی‌ها و روش‌های مخصوص به خود را دارند (۰/۲۵)، اما می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند. (۰/۲۵)

۲۰ امروزه برخی از دانشمندان برای مطالعه روان‌شناسی از شواهد به دست آمده از عملکرد مغز استفاده می‌کنند. در این روش با استفاده از فناوری مثل تصویربرداری تشدید مغناطیسی (۰/۲۵)، نوار مغزی مغناطیسی (۰/۲۵) و تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (۰/۲۵) به مطالعه دقت زمانی و مکانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند. (۰/۲۵)

مشاوره: دانش‌آموزان عزیز! در تمام الگوهای سؤال، فقط نوشتن قسمتی که پیش از بازم آورده‌ام، واجب است؛ یعنی نوشتن همین مقداری که پیش از بازم آورده‌ام کافی است. با توضیح اضافه، فقط روی اعصاب مصتح، رژه می‌روید! پس هنگام رجوع به پاسخ‌نامه‌ها، علاوه بر اینکه در پی یاد گرفتن پاسخ درست هستید، به نحوه درست پاسخ‌نویسی و مقدار پاسخ هم توجه کنید تا در امتحان نهایی در حد نیاز بنویسید، نه بیشتر و نه کمتر. مطالبی که در پاسخ‌نامه بعد از بازم آورده‌اند، یا جنبه آموزشی دارند یا مشاوره‌ای؛ طبیعی است که نیازی به نوشتن آن‌ها در امتحان نهایی ندارید.

پاسخ امتحان شماره ۱

۱ الف) درست (۰/۲۵) / ب) درست (۰/۲۵) / ج) نادرست (۰/۲۵): به هر نوع فعالیتی که به صورت مستقیم قابل مشاهده باشد، رفتار گفته می‌شود. / د) نادرست (۰/۲۵): روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریه‌های پذیرفته‌شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند.

۲ الف) طرح مسئله (۰/۲۵) / ب) پیش‌بینی (۰/۲۵) - کنترل (۰/۲۵) / ج) امور مشاهده‌پذیر (۰/۲۵)

نکته: منظور از امور مشاهده‌پذیر، امور محسوسی هستند که توسط حواس پنجگانه درک می‌شوند.

د) اصول (یا قوانین) (۰/۲۵) / ه) توجه (۰/۲۵)

۳ الف) قابل تکرار (۰/۲۵)

حواستون باشه: روش‌های منحصربه‌فرد افراد در حل مسائل، اگر به‌وسیله دیگران قابل تکرار نباشد، جزء روش علمی محسوب نمی‌شود. شرط انجام تکرارپذیری، رعایت ضوابط علمی توسط دانشمندان است.

ب) یافته‌های مقبول در علم تجربی (۰/۲۵) / ج) قانون (۰/۲۵) / د) قاعده‌مند (۰/۲۵)

۴ الف) مصاحبه (۰/۲۵) / ب) آزمون (۰/۲۵) / ج) مشاهده (۰/۲۵) / د) پرسش‌نامه (۰/۲۵)

نکته: در مصاحبه نیز سؤال‌هایی از شخص پرسیده می‌شود ولی سؤال‌ها از پیش مشخص نشده‌اند.

۵ گزینه «الف» (۰/۲۵): به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار (مشاهده مستقیم)، رفتار گفته می‌شود. حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوان‌ها، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و بسیاری حرکت‌های دیگر، نمونه‌هایی از رفتار است. شنیدن صداها، محاسبه کردن و حسرت خوردن فرایندهایی هستند که خودشان به‌صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند و آثار و کارکردهای آن‌ها قابل مشاهده و بررسی تجربی است.

۶ گزینه «ب» (۰/۲۵): فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، تفکر یا شناخت عالی نام دارد که شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

بررسی سایر گزینه‌ها: الف) ادراک / ج) حافظه / د) توجه

یادآوری: متخصصان به فرایندهایی همچون توجه، ادراک و حافظه، شناخت پایه می‌گویند.

درسنامه: پیامدهای تغییرات شناختی نوجوانان و توصیه پیشنهادی

پیامد تغییرات شناختی	توصیه
حساسیت نسبت به انتقاد دیگران	در حضور دیگران از نوجوانان عیب جویی نشود.
احساس منحصر به فرد بودن اغراق آمیز	ویژگی های منحصر به فرد نوجوانان پذیرفته شود تا در زمان مناسب دیدگاه متعادل تری ایجاد شود.
آرمان گرایی و عیب جویی	نوجوانان نیاز به کمک دارند تا دریابند جوامع و افراد، آمیزه ای از محاسن و معایب هستند.
مشکل در تصمیم گیری روزمره	به جای نوجوانان تصمیم گیری نشود. تصمیم گیری کارآمد، الگوی تصمیم گیری نوجوانان باشد.

۹ هویت (۰/۲۵)

۱۰ سه دوره: ۱ کودکی (۰/۲۵) ۲ نوجوانی (۰/۲۵) ۳ بزرگ سالی (۰/۲۵)

۱۱ وقوع تغییرات مربوط به جنس (۰/۲۵) - ۱ ویژگی های جنسی اولیه (۰/۲۵) ۲ ویژگی های جنسی ثانویه (۰/۲۵)

۱۲ تبدیل شدن شناخت (۰/۲۵) به عقاید، باورها و ارزش ها (۰/۲۵)

۱۳ ۴۶ کروموزوم (۰/۲۵) (۲۳ کروموزوم از مادر و ۲۳ کروموزوم از پدر) - انتقال صفات ارثی (۰/۲۵)

۱۴ رشد جسمانی - حرکتی (۰/۲۵)

۱۵ الف) رشد شناختی، به رشد توانایی های مرتبط با فرایندهایی (۰/۲۵) همچون توجه، ادراک، حافظه، استدلال، قضاوت، حل مسئله، تصمیم گیری (۰/۵) و توانایی های زبانی کودک (۰/۲۵) اطلاق می شود. / ب) روان شناسی رشد شاخه ای از علم روان شناسی است (۰/۲۵) که تلاش می کند تغییراتی را که در طول زندگی (۰/۲۵)، از زمان تشکیل نطفه (۰/۲۵) تا زمان مرگ (۰/۲۵)، در آدمی رخ می دهد مطالعه کند. / ج) ویژگی هایی که به طور مستقیم (۰/۵) در توانایی تولید مثل (۰/۵) نقش دارند.

۱۶ الف) وراثتی (۰/۲۵) / ب) محیطی (۰/۲۵)

حواستون باشه: ایبائی که سرنوشت فرد و ذات او رو تغییرناپذیر و ثابت می دونن، بر عوامل وراثتی تأکید دارن. ولی ایبائی که سرنوشت فرد و ویژگی های او رو قابل تغییر می دونن، بر عوامل محیطی تأکید دارن.

۱۷ الف) جسمانی - حرکتی (۰/۲۵) / ب) شناختی (۰/۲۵) / ج) هیجانی (۰/۲۵) / د) اخلاقی (۰/۲۵)

حواستون باشه: به طور کلی ابراز هر نوع هیجانی از جمله احساس گناه، پشیمانی، نفرت، خشم، حسادت و... مربوط به جنبه هیجانی شده.

۱۸ الف) لبخند اجتماعی (۰/۲۵) / ب) ترس از غریبه (۰/۲۵) / ج) ۲-۳ سالگی (۰/۲۵) / د) دوره دبستان (۰/۲۵)

قسطی نکنیم: نخستین علامت رشد اجتماعی کودکان، لبخند اجتماعی، نه ترس از غریبه!

۱۹ الف) غلت زدن (۰/۲۵) / ب) نشستن مستقل (۰/۲۵) / ج) بلند شدن از وضعیت نشسته (۰/۲۵) / د) ایستادن مستقل (۰/۲۵)

۲۱ یافته های به دست آمده از روش علمی، شخصی نیست (۰/۲۵) بلکه هر دانشمند با رعایت ضوابط علمی، می تواند یافته های دیگران را تکرار کند. (۰/۲۵) فیزیک دانی که موضوع پژوهش او اجسام بی جان است، می تواند به یافته های یکسانی در آزمایش های متعدد تأثیر گرما بر فلز برسد، اما چنین چیزی در علومی مانند روان شناسی بسیار دشوار است. (۰/۲۵) دلیل دشواری رسیدن به یافته های یکسان در روان شناسی، پیچیدگی پژوهش های مربوط به انسان (۰/۲۵)، رعایت مسائل اخلاقی (۰/۲۵)، تأثیر ارزش ها در نگاه و تفسیر پدیده های انسانی (۰/۲۵) و... است.

۲۲ تبیین به بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده می پردازد. (۰/۲۵) درواقع، هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است. (۰/۲۵)

خیر (۰/۲۵)، همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد (۰/۲۵) مثلاً چند نوع تبیین مختلف تجربی یا تبیین عقلی یا تبیین دینی. (۰/۲۵) بنابراین نباید با دست یافتن به یک تبیین خاص، تبیین های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم. (۰/۲۵)

پاسخ امتحان شماره ۲

۱ الف) نادرست (۰/۲۵): استفاده از حس تقلید برای رشد عواطف و احساسات صحیح، مربوط به هفت سال اول است. / ب) نادرست (۰/۲۵): دوقلوهای ناهمسان می توانند هم جنس یا غیرهم جنس باشند.

قسطی نکنیم: دوقلوهای همسان لزوماً هم جنس هستن، اما دوقلوهای ناهمسان لزوماً غیرهم جنس نیستن.

ج) درست (۰/۲۵) / د) درست (۰/۲۵)

۲ الف) زمان تولد (۰/۲۵) / ب) اجتماعی (۰/۲۵) / ج) آمادگی خاص نهفته (۰/۲۵) / د) حرکات درشت (۰/۲۵) / ه) ناگهانی بودن (۰/۲۵) - تناسب بدن (۰/۲۵)

۳ الف) گزینشی تر (۰/۲۵) / ب) شناختی (۰/۲۵) / ج) گذشت زمان (۰/۲۵) / د) ۱۵ ماهگی (۰/۲۵)

۴ الف) تفکر فرضی (۰/۲۵) / ب) فراحافظه (۰/۲۵) / ج) پردازش مفهومی (۰/۲۵) / د) توجه گزینشی (۰/۲۵)

۵ گزینه «الف» (۰/۲۵): بزرگ سالی شامل سه دوره است: جوانی یا بزرگ سالی اول (۲۰ تا ۴۰ سالگی)، میان سالی یا بزرگ سالی دوم (۴۰ تا ۶۵ سالگی) و پیری (۶۵ سالگی به بعد)

۶ گزینه «د» (۰/۲۵): رشد هیجانی در دوره کودکی، معطوف به هیجان های ساده ای همچون ترس، خشم و محبت است. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان های مختلف و واکنش اطرافیان (به خصوص واکنش مادر)، هیجان های ساده فوق به هیجان های مرکب دیگر، همچون احساس پشیمانی، سپاس گذاری، احساس گناه و ترحم تعمیم می یابد.

قسطی نکنیم: محبت هیجان ساده و ترحم هیجان مرکب.

۷ گزینه «ب» (۰/۲۵): در دوره نوجوانی اندام های داخلی بدن نیز رشد قابل توجهی دارند: به طوری که اندازه و ظرفیت شش سه برابر و اندازه قلب دو برابر قبل می شود و حجم کلی خون افزایش پیدا می کند.

۸ گزینه «د» (۰/۲۵)

بررسی سایر گزینه ها:

الف) اینکه والدین به جای نوجوانان تصمیم بگیرند درست نیست، بلکه درست این است که در تصمیم گیری های خودشان درست عمل کنند و الگو باشند.

ب) اینکه والدین از نوجوانان انتقاد نکنند درست نیست، بلکه درست این است که جلوی دیگران انتقاد نکنند.

خلاصه درس

درس اول

منابع کسب آگاهی و معرفت

- عقل (روش های فلسفی و استدلال های منطقی)
- شهود (دریافت های درونی)
- استناد (مراجعه به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین)
- تجربه (روش های دقیق، قابل اندازه گیری و علمی)

علم تجربی چیست؟

- ۱ یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت ۲ از روش ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه گیری استفاده می کند.
- ۳ مشاهده و تجربه دو رکن اساسی آن هستند. ۴ تنها در مورد موضوعات قابل مشاهده (محسوس) کاربرد دارد.

مفاهیم پر کاربرد در علم تجربی

- ۱ مسئله: نقطه شروع پژوهش ها
- ۲ فرضیه: پاسخ های اولیه و تا حد ممکن سنجیده به مسئله ها
- ۳ قانون (اصل): فرضیه ای که در شرایط مختلف آزمایشگاهی، آزمایش و تأیید شده است.
- ۴ نظریه: مجموعه ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع

اهداف علم تجربی

- ۱ توصیف: بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چستی موضوع مورد مطالعه
- ۲ تبیین: بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده
- ۳ پیش بینی: بیان احتمال وقوع یک پدیده با توجه به علت های آن
- ۴ کنترل: استفاده از راهکارهای مختلف به منظور تغییر یک پدیده

کاربردی ترین تعریف روش علمی

- فرایند جست و جوی باقاعده و نظام دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین

مهم ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی

ویژگی های روش علمی

- ۱ تعریف عملیاتی متغیرها (تعریف دقیق، شفاف و قابل اندازه گیری)
- ۲ تکرارپذیری (تکرار یافته های به دست آمده با رعایت ضوابط علمی)

تعریف روان شناسی

- علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی

هر نوع فعالیت
قابل مشاهده
در جانداران
اموری که به شکل
غیر مستقیم از طریق آثار و
کارکردهای قابل مشاهده شان
مورد مطالعه قرار می گیرند.

شناخت چیست؟

- امروزه از فرایندهای ذهنی با واژه «شناخت» تعبیر می شود.
- شناخت: فرایند توجه تا تصمیم گیری

شناخت پایه شامل توجه، ادراک و حافظه

شناخت عالی شامل تفکر (استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم گیری)

عالی ترین مرتبه شناخت

■ پردازش: دریافت و فهم بیشتر

ادراکی: پردازشی که صرفاً بر ویژگی‌های حسی و شکل ظاهری محرک تکیه دارد.
مفهومی: پردازشی که علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد.

◀ روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

- ۱ مشاهده: یکی از روش‌های اصلی توصیف موضوعات مختلف
- ۲ پرسشنامه: اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، با پرسشنامه‌ها کسب می‌شوند.
- ۳ مصاحبه: برای موضوعاتی به کار می‌رود که نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده کرد یا نمی‌توان با پرسشنامه‌های از پیش تعیین شده مطالعه کرد.
- ۴ آزمون‌ها: ابزاری برای کمی کردن ویژگی‌های روان‌شناختی
- ۵ روش‌های مبتنی بر علم اعصاب: مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی

موضوع مرتبط	مثال کتاب
درس ۱	
روش تجربی	فردی که براساس فاصله کره زمین تا خورشید و تأثیر آن بر امکان حیات در زمین، می‌فهمد جهان هستی نظم و انضباط دارد.
فرضیه - تبیین	گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.
قانون - تبیین	پاداش دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است.
قانون - تبیین	انگیزه بالا هنگام مطالعه، تأثیر مطلوبی در یادگیری دارد.
توصیف	حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطره‌های گذشته
تبیین	تکرار به موقع خاطره‌ها، موجب تحکیم حافظه می‌شود.
تبیین	امید به آینده، انگیزه پیشرفت را افزایش می‌دهد.
تبیین	گرما باعث انبساط فلز می‌شود.
مسئله	مهم‌ترین علت افزایش دمای کره زمین چیست؟
متغیر	نمره، میزان استراحت، قد، هوش و...
تعریف عملیاتی	مشخص کردن هوش براساس عددی که با اجرای آزمون سازگاری به دست می‌آید.
رفتار	حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوان‌ها، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و...
فرایند ذهنی (حافظه)	به خاطر آوردن اسلایدهای مشاهده شده
ادراک	تشخیص اینکه آنچه که الان در مقابل خود احساس می‌کنم، یک کتاب یا خودکار است.
تصمیم‌گیری براساس پردازش ادراکی	اصرار بر خرید یک لباس قرمز
تصمیم‌گیری براساس پردازش مفهومی	بررسی لباس از نظر نرمی، کیفیت، دوام و قیمت و سپس خرید آن
مشاهده طبیعی	توصیف جزئیات الگوهای حرکتی نوزادان
روش‌های مبتنی بر علم اعصاب	تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه

درس دوم

تعریف روان‌شناسی رشد

شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تغییراتی را که در طول زندگی، از زمان تشکیل نطفه تا مرگ در انسان رخ می‌دهند، مطالعه کند.

فراخنای زندگی

جنبه‌های مختلف رشد

- جسمانی: بلند شدن قد، بلوغ جنسی و...
- شناختی: حل مسئله، توانایی‌های زبانی و...
- هیجانی: ابراز خشم، کنترل هیجانات و...
- اجتماعی: روابط با همسالان، مهارت دوست‌یابی و...
- اخلاقی: رعایت حقوق دیگران، کمک کردن و احترام گذاشتن به دیگران و...

عوامل مؤثر بر رشد

- ۱ عوامل وراثتی: ایجادکننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته‌اند.
- ۲ رسش: رفتاری که وابسته به آمادگی زیستی است و باگذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌شود.
- ۳ عوامل محیطی: در بیرون از فرد قرار دارند و یادگیری از مهم‌ترین آن‌ها است.

مراحل مهم رشد در فراخنای زندگی

مراحل رشد انسان بعد از تولد

- کودکی
 - طفولیت: تولد تا ۲ سالگی
 - کودکی اول: ۲ تا ۷ سالگی
 - کودکی دوم: ۷ تا ۱۲ سالگی
- نوجوانی: ۱۲ تا ۲۰ سالگی
- بزرگسالی
 - جوانی (بزرگسالی اول): ۲۰ تا ۴۰ سالگی
 - میانسالی (بزرگسالی دوم): ۴۰ تا ۶۵ سالگی
 - پیری: ۶۵ سالگی به بعد

مراحل رشد انسان از نظر اسلام

- تولد تا ۷ سالگی: آقا و سرور (آزاد بودن برای بازی)
- ۷ تا ۱۴ سالگی: فرمانبردار و مطیع (تلاش برای تأدیب و آموزش)
- ۱۴ تا ۲۱ سالگی: وزیر و مشاور (مشورت کردن و آمرانه رفتار نکردن)

ویژگی‌های رشد در دوره قبل تولد

رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می‌شود. تخمک بارور شده دارای ۴۶ کروموزوم است. (۲۳ کروموزوم از مادر و ۲۳ کروموزوم از پدر)

بارور شدن تخمک

ویژگی‌های رشد در دوره کودکی

- رشد جسمانی - حرکتی: ابتدا مهارت‌های حرکتی درشت و سپس حرکات ظریف کسب می‌شوند.
- رشد شناختی: پردازش ادراکی
- ترجیح دادن هدایای بزرگ کم‌ارزش به هدایای کوچک پرارزش
- ترجیح دادن لیوان بلند و باریک به لیوان کوتاه و پهن
- رشد هیجانی
- جهت دادن به هیجانات با دریافت واکنش دیگران
- ابتدا فقط هیجانات ساده (ترس، خشم و محبت) و سپس به هیجانات مرکب (پشیمانی، ترحم، سپاس‌گزاری و احساس گناه) تعمیم می‌یابند.
- رشد اجتماعی
- لبخند اجتماعی در ۲-۳ ماهگی
- ترس از غریبه در ۷-۸ ماهگی
- بازی‌های موازی در ۲-۳ سالگی
- بازی‌های گروهی و بازی با هم‌جنسان در دوره دبستان
- رشد اخلاقی
- در ابتدا هیچ تصویری از کار خوب و بد ندارند.
- در ۶ سالگی کار خوب را صرفاً به خاطر خوشحال کردن دیگران انجام می‌دهند.
- بعد ۶ سالگی کار خوب را به خاطر درست بودن آن انجام می‌دهند.
- در ۶ سالگی براساس پیامدهای یک رفتار، در مورد آن قضاوت می‌کنند و وقتی بزرگ‌تر می‌شوند، براساس نیت‌های فرد از انجام رفتار، قضاوت می‌کنند.

ویژگی‌های رشد در دوره نوجوانی

۱ رشد جسمانی - حرکتی

- رشد قد و وزن و تغییر تناسب بدن (رشد ناگهانی)
- رشد استخوانی و عضلانی
- رشد مغز و سیستم عصبی
- رشد اندام‌های داخلی (قلب و شش)
- بلوغ جنسی (ویژگی‌های جنسی اولیه و ثانویه)

۲ رشد شناختی

- فرضیه‌سازی (در نظر گرفتن احتمالات)
- توجه‌گزینشی‌تر (توجه به اطلاعات مرتبط)
- مهارت فرا حافظه (یادگیری چگونگی به خاطر سپردن اطلاعات)
- قدرت نظارت، ارزیابی و تغییر جهت تفکر لحظه به لحظه
- افزایش سرعت تفکر و ظرفیت‌سازی حافظه
- پردازش مفهومی

پیامدهای ناسازگارانه تغییرات شناختی

- مشکل در تصمیم‌گیری روزمره
- حساسیت نسبت به انتقاد دیگران
- آرمان‌گرایی و عیب‌جویی
- احساس منحصربه‌فرد بودن اغراق‌آمیز

۳ رشد هیجانی: افزایش تحریک پذیری و بی ثباتی هیجانات در اثر تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی

۴ رشد اجتماعی

افزایش گرایش به همسالان
رشد و شکل گیری هویت

۵ رشد درک اخلاقی

قضاوت بهتر در مورد مسائل اخلاقی و ارزشی در اثر رشد شناختی سریع
افزایش زمینه های رشد ارزش های اخلاقی در اثر تغییر روابط اجتماعی و احساس خود مختاری و استقلال

۶ خود واقعی و خود آرمانی

خود واقعی ویژگی های فعلی فرد و خود آرمانی ویژگی هایی که فرد دوست دارد داشته باشد، هستند.
رؤیایپردازی طبیعی است، ولی نباید زیاد استفاده شود.

موضوع مرتبط	مثال کتاب
درس ۲	
عوامل محیطی مؤثر بر رشد	تأثیر تغذیه مناسب و ورزش بر قد
عوامل وراثتی	ویژگی های ظاهری فرد در بدو تولد
رشد	آمادگی برای شروع به حرف زدن و راه رفتن
رشد	راه رفتن بدون کمک در ۱۵ ماهگی در بیشتر کودکان
عوامل محیطی مؤثر بر رشد	بیان لغات بیشتر توسط کودکانی که خواهر یا برادر دارند.
رشد	مساوی بودن سن شروع به صحبت کردن در کودکان همه خانواده ها
تغییرات کمی	افزایش اندازه قد و تعداد لغاتی که کودک بیان می کند.
پردازش ادراکی	انتخاب لیوان بلند و باریک به دلیل داشتن شیر بیشتر
رشد هیجانی دوره کودکی	اصرار بر خواسته و ابراز محبت
ویژگی های جنسی ثانویه	رویش موی صورت در پسران
پردازش ادراکی	نسبت دادن مفید بودن یک کالا به رنگ و اندازه آن
تحریک پذیری هیجانی در نوجوانی	عصبانی شدن های ناگهانی و رفتارهایی که با پشیمانی همراه هستند.
بی ثباتی هیجانی در نوجوانی	شاد بودن و با صدای بلند خندیدن و با فاصله کم غمگین شدن و گریه کردن
هویت اجتماعی	انتخاب شغل و پیشرفت در نوجوانی
رشد اخلاقی	اهمیت دادن به مسائل دیگران
خود آرمانی	ایده آل هایی مثل هنرمند یا فیلسوف شدن

درس سوم

مقدمه

- محرومیت حسی: شرایطی که هیچ یک از گیرنده های حسی توسط محرک های بیرونی تحریک نمی شوند.
- احساس: تحریک اندام های حسی توسط محرک های بیرونی
- محرک: هر چیزی که گیرنده های حسی را تحریک می کند (تحریک گیرنده ها، تابع شدت محرک است).
- توجه: انتخاب محرک خاص از بین محرک های بی شمار پیرامون
- ادراک: تعبیر و تفسیر کردن و معنی و مفهوم و سازمان دادن به محرک های توجه شده
- تمرکز: توجه مداوم و پایدار نسبت به یک موضوع (یک محرک)

منابع توجه

- ۱ تحریک حواس به وسیله محرک‌های بیرونی
- ۲ اطلاعات موجود در حافظه
- ۳ سبک پردازش افراد و انتظارات آن‌ها

توجه بدون آگاهی کامل

- آماده‌سازی: شناخت محرک معین تحت تأثیر ارائه پیشین همان محرک یا محرک شبیه آن قرار می‌گیرد و محرک آسان‌تر دریافت می‌شود.
- آماده‌سازی نشان می‌دهد ما به همه آنچه توجه داریم، آگاهی کامل نداریم.

چگونه می‌توانیم تمرکز ایجاد کنیم؟

- خوگیری: عادت کردن به محرک خاص به نحوی که به تدریج کمتر و کمتر به آن محرک می‌پردازیم (آفت تمرکز است).

موانع تمرکز

- ۱ یکنواختی و ثبات نسبی (ارائه به شیوه یکسان و بدون وقفه)
- ۲ آشنایی نسبی با محرک مورد توجه (ارائه محرک به دفعات متعدد)

عوامل ایجاد تمرکز

- ۱ تغییرات درونی محرک‌ها
- ۲ درگیری و انگیزتگی ذهنی (تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی و فیزیولوژیکی است).

کارکردهای توجه

- ۱ ردیابی درست علامت: ردیابی کردن محرک هدف و بی‌توجهی به محرک‌های انحرافی

علامت	ردیابی علامت	ردیابی نشدن علامت
حاضر	اصابت یا تصمیم درست	از دست دادن محرک هدف
غایب	هشدار کاذب	رد درست

- ۲ گوش به‌زنگی: توانایی فرد برای پیدا کردن محرک هدف در یک بازه زمانی طولانی
- ۳ جست‌وجو: یافتن یک محرک مکانی در زمینه یا بافت مکانی

ساماندهی توجه

- ۱ هرچه آگاهی بیشتر → توجه ارادی‌تر
 - ۲ هرچه مدت زمان انجام تکلیف بیشتر → کارایی توجه کمتر
 - ۳ استفاده از حواس مختلف در انجام یک تکلیف → کارایی توجه بیشتر
 - ۴ انجام هم‌زمان چند تکلیف → کارایی توجه کمتر
- هرچه دو تکلیف شبیه‌تر، دشواری آن‌ها کمتر و مهارت فرد بیشتر → اثر منفی توجه هم‌زمان کمتر

ادراک

- همه آنچه را که احساس می‌کنیم، تفسیر نمی‌شوند → گاهی چیزی را که وجود خارجی دارد، ادراک نمی‌کنیم.
- گاهی چیزی را ادراک می‌کنیم که احساس نشده است → توهم
- گاهی آنچه که حس می‌کنیم، با آنچه ادراک می‌کنیم، مطابقت ندارد → خطای ادراکی